

Intimiteit op anderhalve meter

Bachelor thesis eindversie 25 juni 2021

Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

Woordenaantal: 20.354

Dagmar Lund (6395724) & Robin Ravestein (6273718)

d.lund@students.uu.nl - r.ravestein@students.uu.nl

Begeleider: Sabine van der Horst

Universiteit Utrecht

¹ Foto van www.gettyimages.nl, bezocht op 3 maart 2021.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inleiding (Robin en Dagmar).....	5
Hoofdstuk 1 Theoretisch kader.....	11
1.1 Relaties, intimiteit en seksualiteit (Robin Ravestein).....	11
<i>Soorten relaties</i>	11
<i>Tot stand komen van een relatie en daten</i>	11
<i>Intimiteit</i>	13
<i>Seksualiteit</i>	14
<i>Seks en macht</i>	15
<i>Intersectionaliteit</i>	16
1.2 Bewegingsvrijheid en macht (Dagmar Lund)	17
<i>Bewegingsvrijheid</i>	17
<i>Macht</i>	18
1.3 Mentale gezondheid en veerkracht (Dagmar Lund)	19
<i>Mentale gezondheid</i>	20
<i>Veerkracht</i>	20
Hoofdstuk 2 Context.....	21
2.1 Gevolgen coronamaatregelen (Dagmar Lund)	21
2.2 Effecten op daten en vaste relaties (Robin Ravestein)	23
Hoofdstuk 3 Intimiteit.....	26
3.1 Betekenis intimiteit (Robin Ravestein).....	26
<i>Grensvervaging</i>	27
<i>Fysieke aspect</i>	29
3.2 Ervaring intimiteit door vrijgezellen (Robin Ravestein)	29
<i>Seks tijdens COVID-19</i>	29
<i>Datingapps geen garantie voor intimiteit</i>	30
<i>Het belang van familie en vrienden</i>	32
<i>Huidhonger</i>	34
<i>Versnelling intimiteit door COVID-19</i>	34
<i>Geen behoefte aan intimiteit</i>	35
3.3 Ervaring intimiteit in romantische relaties (Dagmar Lund)	36

Hoofdstuk 4 Beleving van de maatregelen door singles (Robin Ravestein)	40
4.1 Mening over- en opvolgen van de maatregelen	40
<i>Eén gast per dag</i>	40
<i>Avondklok</i>	43
<i>Stigma op ‘vieze dingetjes’ doen</i>	45
<i>Voor wie houden we ons aan de maatregelen</i>	47
4.2 Verandering in manier van daten	48
<i>Ervaring vrijgezel zijn in coronatijd</i>	48
<i>Date initiatieven</i>	49
<i>Gebruik datingapps en sociale media</i>	49
Hoofdstuk 5 Beleving van de maatregelen door jongvolwassenen in een romantische relatie (Dagmar Lund).....	53
5.1 Mening over- en opvolgen maatregelen	53
5.2 Impact op sociale leven en mentale gezondheid	56
5.3 Gemis door coronamaatregelen	58
5.4 Invulling van relatie	59
Conclusie (Robin Ravestein en Dagmar Lund)	63
<i>Relaties</i>	64
<i>Intimiteit</i>	65
<i>Seksualiteit en ervaring van intimiteit</i>	66
<i>Bewegingsvrijheid en macht</i>	67
<i>Mentale gezondheid en veerkracht</i>	68
Bibliografie	72
<i>Bibliografie afbeeldingen</i>	82
Bijlages	83
Bijlage 1: Participantenlijsten	83
<i>Demografische participantenlijst vrijgezellen</i>	83
<i>Demografische participantenlijst met een romantische relatie</i>	84

Van 8 februari 2021 tot 18 april 2021 hebben wij onderzoek gedaan in onze eigen stad: Utrecht. Vanwege de pandemie was het een uitdagende periode om veldwerk te doen, toch kijken wij mede dankzij alle mooie verhalen van onze participanten terug op drie zeer waardevolle maanden.

Allereerst willen wij onze participanten bedanken voor hun openheid, eerlijkheid en tijd die zij met ons hebben gedeeld. Ook willen we Hanneke de Graaf, onderzoeker bij Rutgers, bedanken voor het meedenken in het begin van het onderzoeksproces.

Daarnaast willen we Anouk Mönch, de moeder van Dagmar bedanken voor het doorlezen van onze thesis.

Als laatste willen we onze begeleider Sabine van der Horst bedanken voor haar begeleiding en haar kritische blik wat ons zeker heeft geholpen tijdens het veldwerk en totale schrijfproces.

Inleiding (Robin Ravestein en Dagmar Lund)

“The human touch is that little snippet of physical affection that brings a bit of comfort, support, and kindness. It doesn’t take much from the one who gives it, but can make a huge difference in the one who receives it.”

— Mya Robarts, *The V Girl: A Coming of Age Story* (2014).

In maart 2020 brak wereldwijd het COVID-19 virus uit. Het dagelijkse leven van mensen veranderde compleet door de doorgevoerde maatregelen en restricties. Het sociale leven werd stilgelegd en vanzelfsprekende vrijheden golden niet langer (World Health Organization 2020). Ook op het gebied van daten en seks vonden ingrijpende veranderingen plaats (Maas 2020). Het RIVM, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, adviseerde de 2,8 miljoen Nederlandse singles² niet meer fysiek met mensen af te spreken om zo de kans op besmetting zo klein mogelijk te houden (RTL Nieuws 2020). Met behulp van de ingevoerde maatregelen oefent de Nederlandse overheid macht uit (Foucault 1998, geciteerd in Taylor 2014). Zij bepalen wie je wel mag zien en aanraken en wie niet. Marieke Dewitte, klinisch psycholoog en seksuoloog, vertelt dat op deze manier vrijgezellen de kans ontnomen werd om nieuwe mensen te ontmoeten (DeWitte, Otten & Walker 2020). Dit werd vooral problematisch voor jongvolwassenen die in een studentenhuis wonen omdat zij normaliter veel verschillende mensen zien en ontmoeten. Daarnaast mochten stellen die niet tot hetzelfde huishouden behoorden, elkaar niet binnen anderhalve meter zien en aanraken. Door de maatregelen wordt de bewegingsvrijheid van mensen aan banden gelegd en moet men nieuwe manieren vinden om genegenheid te ervaren, nu sociaal contact in de kroeg of via vrienden niet meer vanzelfsprekend is (DeWitte, Otten & Walker 2020; Maas 2020; Foucault 1998, geciteerd in

² Geregistreerde alleenstaanden. Het daadwerkelijke aantal kan hiervan afwijken.

Taylor 2014, 140; Nguyen 2020). Er ontstaat een gebrek aan aanraking wat, gedurende de pandemie zich verder ontwikkelt, tot de term ‘huidhonger’ wordt gedoopt (Durkin et al., 2020). Deze huidhonger is problematisch omdat mensen aanraking nodig hebben in het leven (DeWitte, Otten & Walker 2020). Aanraking is onderdeel van intimiteit, één van de belangrijkste levensbehoeften (Bridges 2012).

Intimiteit is dan ook een belangrijk aspect in ons onderzoek om te begrijpen hoe jongvolwassenen daten en relaties ervaren. In de fase van jongvolwassenheid experimenteren jonge mensen met seks en intimiteit om zo hun grenzen te leren kennen (Joyner & Campa, 2006; De Graaf & Rademakers, 2006; Diamond et al., 1999). Door de ingevoerde maatregelen wordt deze ontwikkeling belemmerd: experimenteren met seks is momenteel uit den boze. Zo bepaalt de overheid niet alleen de mate van bewegingsvrijheid, maar ook de seksuele grenzen van jongvolwassenen. Hierdoor wordt de regie over het lichaam en wat men daarmee wil doen in handen gelegd van de overheid (Foucault 1978 geciteerd in Wilson 2016, 251; Nagel 2003, 46; Povinelli 2006, 8-10; Wilson 2019; Foucault 1998, geciteerd in Taylor 2014).

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de ervaringen van jongvolwassenen wat betreft romantische relaties en daten tijdens COVID-19. Deze ervaringen veranderen in de context van de pandemie. Met dit inzicht hopen wij een bijdrage te leveren aan antropologische studies over daten en relaties van jonge mensen.

Er zijn op verschillende plekken in de wereld antropologische studies gedaan naar de bijkomende uitdagingen van deze pandemie op daten en relaties. Zo laat een studie uit Australië zien dat vanaf het begin van de lockdown al een maximum werd gesteld van twee personen binnen- en buitenshuis, waardoor non-monogaam seksueel contact effectief buitenspel werd gezet. Vervolgens werd door de overheid benoemd dat alleenstaanden het gebrek aan aanraking als lastig zouden kunnen ervaren, maar dit werd nooit publiekelijk uitgewerkt waardoor erkenning voor deze groep uitbleef (McKenzie 2020, geciteerd in Dawson & Dennis 2020, 2-3). Verder laat een studie uit Ho Chi Minh City zien dat intimiteit tijdens de lockdown daar juist toenam: nu de huiselijke sfeer niet alleen voor familie ruimte bood, maar ook voor prille stelletjes om hun relatie te ontdekken. Hierdoor kwamen seksuele praktijken en intimiteit bij deze stelletjes in een stroomversnelling (Nguyen 2020, geciteerd in Dawson & Dennis 2020, 3). Er is echter nog weinig kwalitatief onderzoek naar romantische relaties en daten in Nederland tijdens deze periode. Om deze reden is de kennis nog schaars op dit gebied. Ons antropologische onderzoek is waardevol, omdat het een holistisch beeld schetst van de ervaringen van jongvolwassenen en daarnaast geeft het inzichten voor nieuwe theoretische contexten als aanvulling op het huidige wetenschappelijke debat over relaties en daten. Het

draagt ook bij aan het maatschappelijk debat over zaken als consent en grensoverschrijding op seksueel gebied. Deze worden namelijk beïnvloed door de coronamaatregelen, voornamelijk met negatieve gevolgen voor vrijgezellen. Belangenorganisaties en de overheidsinstanties die zich bezighouden met deze onderwerpen kunnen dit onderzoek gebruiken in beleidsadviezen over seksuele- en mentale gezondheid.

Hieronder zullen de methoden van het onderzoek worden toegelicht met daarin de keuzes die wij als onderzoekers gemaakt hebben en welke ethische dilemma's deze met zich meebrachten. Een reflectie op de positionering van ons als onderzoekers in het veld is te lezen in de conclusie.

Uit de literatuur komt duidelijk naar voren dat eenzaamheid en 'huidhonger' bij singles veel voorkomend zijn (Ibarra et al., 2020; McKenzie 2020; UvA 2020a). Daar tegenover staat dat veel tijd met elkaar doorbrengen in bestaande relaties juist nieuwe impulsen kan geven aan deze relaties (Nguyen 2020; Overall et al., 2020). Hierin wordt een duidelijke tweedeling zichtbaar: vrijgezellen en mensen in een relatie. Daarom hebben wij gekozen voor een comparatief onderzoek om zo de verschillen en overeenkomsten tussen deze twee groepen te kunnen duiden. Robin heeft zich hierbij gefocust op vrijgezellen en Dagmar op mensen in een relatie.

Het onderzoek is uitgevoerd van 8 februari 2021 tot 18 april 2021 in regio Utrecht. Wij hebben hiervoor gekozen omdat wij zelf in Utrecht wonen en zeer benieuwd waren hoe onze medeburgers om zouden gaan met de beperkingen op het gebied van daten en relaties. Deze interesse is in lijn met het pleidooi van een van de grondleggers van antropologie, Margaret Mead (1928) "*making the strange familiar and the familiar strange*", omdat wij in dit geval het bekende: onze stad, wilden onderzoeken. Onze participanten bestaan uit jongvolwassenen in de leeftijdsgroep 20-30 jaar uit Utrecht. Voor verdere informatie over de participanten zie bijlage 1 voor een lijst met hun demografische kenmerken. Zij zijn geselecteerd aan de hand van een *convenience sample*. Dit houdt in dat mensen die bij de onderzoekspopulatie passen, die je bij wijze van 'ter plekke' kan vinden, bevraagd worden (Clark, Foster & Bryman 2019, 169-170). Dit hebben wij vervolgens in de vorm van straatinterviews uitgevoerd, voornamelijk in de binnenstad. Ook hebben wij gebruik gemaakt van *snowball sampling*, waarbij de onderzoeker contact krijgt met een participant die een volgende participant aandraagt uit diens sociale netwerk (Clark, Foster & Bryman 2019, 169-170). We hebben deze keuze gemaakt omdat we benieuwd waren of onze participanten interessante mensen uit hun netwerk konden aandragen die wij moeilijk konden bereiken. Daarnaast is er gebruik gemaakt van *purposive sampling*, waar doelgericht een bepaalde groep mee bereikt wordt. We hebben deze keuze

gemaakt omdat we een verscheidenheid aan participanten wilden. Daarom hebben we zowel studenten van mbo-, als hbo-scholen benaderd. Hanneke de Graaf, onderzoeker bij Rutgers³ raadde ons aan gewoon de wijk in te gaan om zo verschillende soorten mensen te treffen. Hierin kan ‘kruispuntdenken’⁴ een uitkomst bieden. Deze manier van denken zorgt ervoor dat alle facetten van iemand als persoon in acht worden genomen (Lutz 2015; Crenshaw 2015). Daarnaast hebben we onze eigen poster ontworpen met als doel mensen buiten ons netwerk te bereiken. Deze hebben we opgehangen in cafetaria's, koffietentjes en andere openbare plekken. Als laatste hebben we onze sociale media gebruikt om participanten te vinden. Een risico van deze keuze was dat we mensen persoonlijk zouden kennen, wat het onderzoek zou kunnen beïnvloeden. Om dit te vermijden hebben we ervoor gekozen om niet ons eigen netwerk te gebruiken, maar alleen participanten uit elkaars netwerk te interviewen.

De methodes die wij verder in het onderzoek hebben gebruikt zijn; participerende observatie, verschillende vormen van interviewen, informele gesprekken en foto-elicitering. Participerende observatie is een combinatie van meedoen aan dagelijkse activiteiten, rituelen, interactie en evenementen van een groep mensen en observatie van deze groep. Het is wellicht de belangrijkste veldwerkmethode (DeWalt & DeWalt 2011, 1-3). Ten tijde van COVID-19 was het lastig om onze onderzoeksgroep te zien tijdens evenementen of rituelen. Omdat de opties voor participerende observatie gering waren, besloten wij op de datingapp Bumble een account aan te maken om zo online te kunnen participeren. Dit omdat het een groot bereik oplevert qua onderzoeksparticipanten en een gemêleerde onderzoeksgroep. Een ethisch dilemma dat hierbij komt kijken is “*do not harm*” (American Anthropological Association 2021). Het is ten slotte een app om mensen te ontmoeten en niet voor onderzoekers. Ook zouden onze ‘matches’⁵ andere verwachtingen van ons kunnen hebben. Dit sluit aan bij het dilemma “*maintain respectful and ethical professional relationships*” (American Anthropological Association 2021). Omdat wij graag op professionele wijze gesprekken aan willen gaan met degenen op de app en niet op zoek zijn naar dates.

De meest gebruikte methode in ons onderzoek was interviewen. Deze onderzoeksmethode geeft de onderzoeker de mogelijkheid om te leren over het sociale leven van personen door hun eigen perspectief, ervaringen en taal naar voren te laten komen (Boeije 2010, 61-63). We hebben voornamelijk semigestructureerde interviews uitgevoerd, waarbij er een aantal vragen van tevoren vast waren gesteld. Hiervoor is gekozen omdat er dan veel ruimte

³ Online gesprek met Hanneke de Graaf op 20 december 2020.

⁴ Dit wordt nader uitgelegd in het theoretisch kader.

⁵ Als je elkaar een wederzijdse ‘like’ geeft ontstaat er een ‘match’, waarna een gesprek kan beginnen.

voor de participant is om zijn verhaal te vertellen. Vanwege de coronamaatregelen waren we gedwongen online interviews af te nemen. Om daarnaast onze participanten toch ook in het echt te zien kozen wij voor de methode *walking interview*, waarbij wij met hen konden praten tijdens een wandeling. Als laatste is gekozen voor foto-elicitering. Hierbij is aan participanten gevraagd om foto's te maken van hun dagelijkse leven om er later over te kunnen praten welke betekenis zij aan de foto's geven.

In ons onderzoek onderzoeken wij de impact van COVID-19 op de ervaringen van jongvolwassenen op het gebied van romantische relaties en daten. Onze centrale onderzoeksvraag is daarom:

Hoe ervaren jongvolwassenen in regio Utrecht, vrijgezel of in een vaste relatie, de impact van COVID-19 op romantische relaties en daten?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het van belang inzicht te krijgen in de volgende deelaspecten; relaties, intimiteit, seksualiteit, bewegingsvrijheid, macht, mentale gezondheid en veerkracht. Deze aspecten zullen in het theoretisch kader uiteen worden gezet en vervolgens in de empirische hoofdstukken tot leven worden gewekt in de koppeling aan de verzamelende data uit het onderzoek.

De thesisindeling is als volgt; in het eerste hoofdstuk, het theoretisch kader, worden de noties van relaties; intimiteit; seksualiteit, bewegingsvrijheid, macht, mentale gezondheid en veerkracht uitgelicht. Deze concepten worden ingebed in antropologische debatten, die wij uiteenzetten om zo inzichten te geven in de theoretische achtergrond van het onderzoek. Het tweede hoofdstuk: de context, laat zien wat de gevolgen zijn van de coronamaatregelen en wat de invloed hiervan is op romantische relaties en daten. Hierna volgen de empirische hoofdstukken. Hoofdstuk drie gaat over intimiteit, waarin de onderzoeksresultaten van zowel Robin als Dagmar zijn verweven. Hierin komt naar voren dat intimiteit voor de meeste jongvolwassenen zowel emotionele- als fysieke aspecten bevat. Intimiteit komt tot uiting in vriendschappen, familiebanden en in romantische relaties. Door COVID-19 en de maatregelen is de intimiteitsbehoefte en de vervulling hiervan drastisch veranderd. Daarbij worden

duidelijke verschillen en overeenkomsten tussen de vrijgezellen en mensen in een romantische relatie toegelicht.

Vervolgens schrijft Robin in hoofdstuk vier over de beleving van vrijgezellen wat betreft intimiteit en daten. Hierin wordt ten eerste toegelicht wat de meningen van vrijgezellen zijn over de maatregelen en hoe zij hiermee omgaan. Hieruit blijkt dat deze een grote invloed hebben op het ervaren van intimiteit: deze behoefte wordt namelijk moeilijk vervuld. Als het wel wordt vervuld gaat dit soms gepaard met het overschrijven van seksuele grenzen. Hierin is het geven van consent een belangrijk punt. Daarnaast zal een vignet over de avondklok een beeld schetsen hoe Robin deze maatregel heeft ervaren, om de ervaringen van haar participanten kracht bij te zetten. Vervolgens wordt kort toegelicht voor wie de vrijgezellen zich aan de maatregelen houden. Dan volgt een stuk over de veranderde manier van daten en het hoofdstuk eindigt met de positieve en negatieve ervaringen wat betreft het gebruik van datingapps.

Dagmar beschrijft in hoofdstuk vijf de belevingen van mensen in een relatie en hun mening over de maatregelen en de opvolging hiervan. Daarnaast wordt de impact van COVID-19 op het sociale leven en de mentale gezondheid toegelicht. Hierna volgt wat mensen missen als gevolg van de coronamaatregelen en wat de invloed is van elkaar vaker zien. Daarna is beschreven hoe relaties worden ingevuld en wat voor activiteiten en dates ondernomen worden tijdens COVID-19. Het hoofdstuk wordt afgesloten met manieren om een relatie in stand te houden tijdens de pandemie.

Tot slot eindigt de thesis met een conclusie waarin de belevingswerelden van de twee groepen met elkaar worden vergeleken. Uit deze vergelijking blijkt dat voornamelijk vrijgezellen het lastiger hebben tijdens de coronamaatregelen omdat zij minder intimiteit ervaren. Ook zijn er een aantal overeenkomsten zoals het missen van het sociale leven, vrienden en familie en de invloed van COVID-19 op hun mentale gezondheid.

Hoofdstuk 1 Theoretisch kader

1.1 Relaties, intimiteit en seksualiteit (Robin Ravesteyn)

Het onderzoek focust zich op jongvolwassenen die allerlei soorten relaties ervaren. Sommigen hebben een vaste relatie: in ons onderzoek definiëren wij deze als romantische relatie, terwijl anderen een lossere relatievorm aangaan in de vorm van daten. In deze eerste paragraaf zullen allereerst de verschillende soorten relatievormen worden uitgelicht, daarna hoe een relatie tot stand kan komen met daarin het proces van daten en ten slotte de rol die technologie hierin kan spelen.

Soorten relaties

Het begrip relaties kent geen eenduidige betekenis binnen de antropologie. Echter worden interpersoonlijke relaties vaak gekenmerkt door intimiteit ziet antropoloog Nicole Constable (2009). De kenmerken van intieme relaties zijn volgens haar: emotionele nabijheid, persoonlijke betrokkenheid en seksuele intimiteit (Constable 2009, 50). Vervolgens zijn er verschillende soorten relaties waarin intimiteit tot uiting komt; het hebben van één partner: monogamie, of het hebben van meerdere partners: polygamie (Koktvedgaard Zeitzen 2020, 3; Kanazawa & Still 1999, 25). Men kan mono-amoreus zijn: de focus op één geliefde of polyamoreus: meerdere geliefden, wat tegenwoordig steeds vaker voorkomt (Morrison et al., 2013, 76; Koktvedgaard Zeitzen 2020, 4). In ons onderzoek beschouwen wij een vaste relatie als een romantische relatie. Deze relaties worden gekenmerkt door een combinatie van passie, intimiteit en toewijding, wat Robert Sternberg (1986) de *triangular theory of love* noemt. Ook wederzijds respect, steun en een gelukkig samenzijn horen hierbij (Diamond et al., 1999, 178; Shulman & Seiffge-Krenke 2001; Sternberg 1986). Tijdens ons onderzoek hebben we ons gericht op mensen met allerlei vormen van relaties, waaronder: hetero- en homoseksueel, en mono- en polyamoreus.

Tot stand komen van een relatie en daten

Om een vaste relatie tot stand te laten komen moet allereerst een potentiële partner worden gezocht. Antropoloog Clellan Ford (1961, 66) noemt deze zoektocht ‘*mate-selection*’. Vaak is dit verbonden aan daten, waarin het vinden van een partner waar een romantische relatie mee kan worden gevormd de eindfase kan betekenen (Harper et al., 2004, 354). Antropoloog Van Minh Nguyen (2020) definieert daten als een proces waarbij mensen elkaar leren kennen, waarin fysieke uitingen van genegenheid zoals zoenen en seks kunnen worden ervaren. Datenvindt voornamelijk plaats buiten de deur, in een café, restaurant of bioscoop (Nguyen 2020, 15). Xiyang Wang (2017), professor in *Gender & Sexuality Studies* noemt verder als datepraktijken: elkaar leuk vinden, met iemand samen zijn en de *hook-up date*: het hebben van seks. In dit licht wordt daten gezien als een relatievorm die zo ongedwongen kan zijn als een one-night-stand en zo serieus als samenwonen (Diamond et al., 1999; Joyner & Campa 2006; King, Austin-Oden, & Lohr 2009; Wang 2017, 5). Wanneer de focus op seks ligt verschuift de prioriteit van het vinden van een partner naar het beleven van een plezierige tijd. Dit soort ‘relaties’ duren een korte periode en het ongedwongen plezier biedt naast een mogelijkheid tot seksuele bevrediging een manier om seksualiteit te verkennen (Diamond et al., 1999, 178-180). Soms kan er onduidelijkheid bestaan over het doel van een relatie. Hier duidelijk over communiceren kan voor verheldering zorgen en betekenis geven aan een relatie door deze te labelen (Nanda 2018). Op het moment dat iemand de ander verkering vraagt spreekt antropoloog Serena Nanda (2018, 21) van “*courtship*.” oftewel: verkering. Hierdoor wordt er een label gegeven aan de relatievorm en zou men kunnen spreken van een ‘vaste’ relatie⁶.

Iemand leren kennen kan op verschillende manieren, zowel in het echt als online. Constable (geciteerd in Attwood et al., 2017, 249-250) benoemt dat tegenwoordig veel sociaal contact online plaatsvindt. Smartphones maken het mogelijk dat communicatie grenzen overstijgt waardoor intimiteit kan worden ervaren ondanks dat de gesprekspartner niet fysiek dichtbij is, aldus antropologen Mizuko Ito en Daisuke Okabe (2005, 7). Hier vult digitaal- en cultureel socioloog Ash Watson (2021, 138-143) op aan dat dankzij online activiteiten seksualiteit, affectie, vriendschap en emotionele verbondenheid kunnen worden ervaren (Coleman 2010 geciteerd in De Leon 2017, 469; Watson 2021, 138-143; Baffelli & Schroöder 2021, 59). Dit is vooral van belang voor jonge mensen, bij wie sociale media een belangrijke rol speelt in het ontstaan van relaties (Van Ouytsel et al., 2016, 76-77). Zo kan men elkaar bijvoorbeeld via Instagram berichtjes sturen om in contact te komen. Het gebruik van

⁶ Belangrijk is om te vermelden dat wij in ons onderzoek ‘vaste relaties’ zien als relaties waar koppels zelf een label aan hebben gegeven. Dit zijn vaak ‘romantische relaties’. Wij maken hierin geen onderscheid tussen homo- of heteroseksuele relaties of mono- of polyamoreuze relaties.

technologie kan daarentegen ook bijdragen aan een bepaalde vluchtigheid in daten, vanwege het laagdrempelige karakter van de datingapps. Het biedt de mogelijkheid om vanuit je luie stoel te ‘swipen’⁷ waardoor men zich niet hoeft op te doffen en de deur niet uit moet om iemand te leren kennen. Socioloog en filosoof Zygmunt Baumann (2003, 63) noemt dat als gevolg van individualisatie en sociale verandering men niet meer automatisch terug kan vallen op hun romantische partner of familiebanden. Romantiek en verkering krijgen hierdoor een nieuwe invulling, dit noemt hij *liquid love*: ben je niet tevreden? Dan kan je altijd terugkeren naar de marktplaats van de liefde om iets anders te ‘shoppen’ (Hobbs, Owen & Gerber 2017, 272; Baumann 2003, 63). Het is interessant dat er pre COVID-19 soms een stigma zat op het ‘single zijn’ betuigt professor in *Gender Studies* Kinneret Lahad (2017, 118). Volgens haar kan de manier waarop een vrijgezel zich gedraagt leiden tot stigmatisering, verlegenheid en schaamte. Bijvoorbeeld als diegene alleen zit te eten een restaurant, zullen omstanders vaak medelijden hebben. Het gaat om de bril waardoor omstanders kijken, aldus Lahad (2017). Als je jong bent krijg je vaak te horen dat je nog ‘alle tijd van de wereld hebt’. Maar hoe dichterbij de 30, hoe meer de druk wordt verhoogd vanuit de maatschappij om op zoek te gaan naar die ene partner (Lahad 2017).

Het moge duidelijk zijn dat intimiteit een belangrijk aspect is van interpersoonlijke relaties. De volgende paragraaf bevat verschillende visies hierop: als eerste wordt het belang van intimiteit genoemd, waarna de relatie tussen de staat en intimiteit wordt uitgelicht. Ten slotte wordt het belang van een etnografische benadering uiteengezet.

Intimiteit

Intimiteit is de meest fundamentele menselijke behoefte, zo duiden sociale wetenschappers aan. Deze behoefte wordt gekenmerkt door de noodzaak van mensen om zich bij iemand aan te sluiten en zo genegenheid te ervaren (Bridges 2012). Desmond Morris noemt dit *the human pair-bond*. Ieder mens wil dingen delen en intiem zijn met iemand. Zo wordt deze band gevoed door de zekerheid dat men geliefd, gewild en nodig is (Morris geciteerd in Bridges 2012, 31-32).

Een genuanceerder beeld van intimiteit komt vanuit de academische wereld. Volgens *Feminist-* en *Queer* academici Nayan Shah (2011) en Laurent Berlant (1998) is intimiteit een

⁷ ‘Swipen’ betekent iemand op het scherm van de datingapp naar rechts of links ‘vegen’ waardoor je iemand leuk vindt (naar rechts) of niet leuk vindt (naar links).

sociaal construct dat wordt gevormd in moderne samenlevingen door middel van wetgeving en ongeschreven gedragsregels. Zo wordt het hebben van seks in de openbare ruimte in veel westerse landen beboet en in streng religieuze landen staat er zelfs gevangenisstraf op. Dit laat zien dat de staat invloed uitoefent op intimiteit en op waar deze zich afspeelt (Berlant 1998; Shah 2011; geciteerd in Wilson 2016).

Antropoloog Ara Wilson vult hierop aan door te beargumenteren dat intimiteit als een synoniem van hechte relaties moet worden gezien, waarbij de psyche betrokken is (Wilson 2016, 249). Intimiteit kan vervolgens als markering dienen voor de afbakening tussen het publiek- en privé domein. Hierin heeft de staat als publieke instantie geen macht over ‘het intieme leven’ waardoor intimiteit tot de privésfeer toebehoort (Wilson 2016, 249-250). Naast het debat van de dichotomie intimiteit in het publiek- en privé domein is er ook een derde domein waar het zich afspeelt. Vanwege het gebrek aan een vaststaande betekenis benadert antropoloog Henrietta Moore de notie van intimiteit voorzichtig (geciteerd in Sehlíkoglu & Zengin 2015, 20-21). Zij vraagt zich af: *“If intimacy is the answer, then what is the question?”* Zij pleit voor een gefundeerde, etnografische benadering omdat intimiteit te vaak wordt gezien in het licht van seksualiteit en hierdoor gereduceerd wordt tot een fysieke intieme handeling (Gross 2005; Sehlíkoglu & Zengin 2015, 20-21). Wij sluiten ons aan bij het belang van een etnografisch onderzoek en zullen dit tijdens ons veldwerk uitdiepen.

Deze paragraaf bood inzichten in het fenomeen intimiteit. In de volgende paragraaf worden seksualiteit en seks door de antropologische lens bekeken.

Seksualiteit

Om individuen, hun behoeftes en verhoudingen tot elkaar beter te begrijpen, kijken we naar hun onderlinge samenhang. Seksualiteit kan hierin een belangrijke rol spelen. De volgende paragraaf laat allereerst de antropologische blik op seksualiteit zien, waarna de relatie tussen seks en macht wordt uitgelicht. Als laatste wordt de lens van intersectionaliteit uitgelegd wat kan helpen om fenomenen in hun totaliteit te bekijken.

In de antropologie wordt seksualiteit onlosmakelijk verbonden met cultuur. Volgens Joanne Nagel (2003, 7-10) refereert seksualiteit naar mannen en vrouwen⁸ als sociaal en genitaal gedefinieerde individuen, met cultureel bepaalde seksuele voorkeuren, partners en

⁸ Iedereen die zich als ‘man’ of ‘vrouw’ identificeert.

activiteiten. Er bestaat geen universeel gedeelde opvatting over juist is en daarom is het van belang om seksuele relaties en praktijken altijd in hun culturele context te plaatsen. Seks kan een onderdeel vormen van iemands sociale identiteit, maar definieert deze daarmee niet altijd (Nagel 2003, 46; Donnan and Magowan 2020).

Socioloog Anthony Giddens (1992) vervolgt dat seksueel gedrag van mensen niet tot uitsluitend voortplanting moet worden gereduceerd. Met hernieuwde belangstelling voor de connectie tussen intimiteit en seksualiteit ontstaat een nieuwe focus: seksualiteit wordt gezien als een uiting van zelfrealisatie en intimiteit. Desondanks hoeft intimiteit daardoor niet altijd seksueel te zijn. Non-seksuele relaties, zoals vriendschappen kunnen ook hoog intimiteitsgehalte bevatten (Giddens 1992). Sommigen zien dit zelfs als de zuiverste vorm van intimiteit, omdat het een vrij gekozen relatie is tussen gelijken ondersteund door wederzijds plezier in de kwaliteit van deze relatie (Silver 1997; Carrier 1999). Professor in *Cultural Studies* Feona Attwood (2009) ziet ook een verschuiving plaatsvinden: intimiteit en seks spelen zich niet meer uitsluitend in ofwel het publiek- ofwel het privédoem af (Berlant 1998; Shah 2011; geciteerd in Wilson 2016). Dit komt omdat communicatie steeds meer online plaatsvindt en deze kan ook intiem of seksueel van aard zijn. In het Westen onderhouden en bevorderen met name jonge mensen op deze manier hun persoonlijke en of seksuele relaties (Constable geciteerd in Attwood et al., 2017, 249-250; Attwood 2009). Tijdens de periodes van adolescentie en jongvolwassenheid: van zelfontwikkeling en experimenteren, worden seksueel gedrag en romantische relaties verkend (De Graaf et al., 2009). Hierdoor worden persoonlijke voorkeuren en grenzen ontwikkeld op het gebied van emotionele- en fysieke intimiteit (Joyner & Campa, 2006; De Graaf & Rademakers, 2006; Diamond et al., 1999). Zoals eerder beschreven kan de staat macht uitoefenen over individuen en intimiteit door middel van wet- en regelgeving. Vervolgens kan deze macht ook doordringen in iemands persoonlijke seksualiteit. Dat zal in het volgende stuk duidelijk worden.

Seks en macht

“Everything in the world is about sex, except sex. Sex is about power.” Met deze uitspraak laat Oscar Wilde (1996) zien dat seks over macht gaat. Filosoof Michel Foucault (1980) sluit zich hierbij aan. Volgens hem wordt seksualiteit gereguleerd en geconstrueerd omdat er sprake is van een heersende opvatting over de sociaal geaccepteerde manier van seksueel verlangen, soort partner en juiste seksuele activiteit: penetratie in de slaapkamer, uit het zicht. Seksualiteit is altijd verweven met de structuren van relaties tussen mensen en betekenissystemen.

Overheden geven seksuele grenzen aan: hierdoor fungeert seksualiteit als ordeningsprincipe (Foucault 1978 geciteerd in Wilson 2016, 251; Nagel 2003, 46; Povinelli 2006, 8-10; Wilson 2019). In samenlevingen is heteronormativiteit overheersend. Deze seksuele hegemonie zal worden afgedwongen bij degenen die worden gedefinieerd als seksueel afwijkend, vaak leden van andere klassen, rassen, etnische groepen of nationaliteiten (Nagel 2003, 46-48). Hierin wordt de relatie met macht steeds duidelijker. Volgens Mary Douglas (2003) zit er ook macht in de symboliek van het lichaam. Zij benoemt de dichotomie *'purity and danger'*: waarin het menselijk lichaam symbool kan staan voor elk begrensde systeem. Dit lichaam kan worden vervuild. Hierin kan puurheid worden gezien als monogame stellen die seks hebben met één partner netjes volgens de normen van de maatschappij (Kanazawa & Still 1999) en kan seks met veel verschillende mensen als geen 'normale', fatsoenlijke manier van seksueel zijn worden beschouwd. Ten tijden van grote sociale stress is bij uitstek het moment om seks als doelwit van misplaatste sociale angsten te zien (Nagel 2003, 7-10; Rubin 1984, 267).

Intersectionaliteit

Seksualiteit kan worden bekeken door een breder framework, de lens van intersectionaliteit. Deze lens maakt het mogelijk dat gender en seksualiteit vanuit hun wisselwerking wordt bekeken, oftewel: kruispuntdenken (Crenshaw 2015 geciteerd in Lutz 2015). Hierin staan de assen; gender, seksualiteit, ras, etniciteit, klasse, seksuele voorkeur, leeftijd, nationaliteit en religie op gelijke voet, hebben allemaal invloed en geen vast startpunt. Een persoon heeft al deze assen en moet daarom niet worden gezien als enkel één van deze assen. Het stellen van *the other question* kan helpen om de rol van de andere assen bloot te leggen. Stel een fenomeen gaat ogenschijnlijk over seksualiteit, zoals een burger in een non-monogame relatie, stel de vraag: wat is hierin de rol van gender? Of klasse? (Lutz 2015; Crenshaw 2015).

Dit hoofdstuk bood inzicht in de verschillende debatten rondom relaties, intimiteit en seksualiteit. Het is duidelijk geworden dat dit geen op zichzelf staande fenomenen zijn en altijd moeten worden gezien in hun sociale en culturele context. De lens van intersectionaliteit kan ons daarbij helpen. Kruispuntdenken gebruiken wij verder in dit theoretisch kader om vanuit de concepten bewegingsvrijheid en macht te kijken naar de concepten relaties, intimiteit en seksualiteit.

1.2 Bewegingsvrijheid en macht (Dagmar Lund)

Dit deel van het theoretisch kader bevat de concepten bewegingsvrijheid en macht, bekeken vanuit antropologische perspectieven en debatten. Deze concepten zijn belangrijk in het onderzoek, omdat de overheidsmacht met de coronamaatregelen de bewegingsvrijheid van jongvolwassenen beïnvloed. Het hoofdstuk introduceert het begrip mondialisering en de centrale rol die mobiliteit hierin speelt. Daarnaast wordt er geanalyseerd hoe er vanuit de antropologie naar de vrijheid van mobiliteit, oftewel bewegingsvrijheid, gekeken wordt. Er wordt verder gekeken hoe bewegingsvrijheid wordt ingeperkt door institutionele machten, door middel van regels en wetten. Daarnaast wordt er gekeken naar de tegenstand van individuen tegen deze regels en wetten. Concluderend wordt duidelijk hoe de begrippen bewegingsvrijheid en macht verbonden zijn met intimiteit, seksualiteit en relaties.

Bewegingsvrijheid

Met twee klikken een vliegtuigticket boeken of spontaan op de trein of de bus stappen, begin 2020 was voor de meeste Nederlanders geen brug te ver en werd men niet tegengehouden in de vrijheid om te bewegen. Verschillende antropologen benoemen het begrip mondialisering, wat staat voor het feit dat de wereld meer dan ooit met elkaar in verbinding staat, doormiddel van technologieën, vervoersmiddelen et cetera (Elliot & Urry 2010, ix; Urry 2007, 3). Thomas Hylland Eriksen (2014, 3-4) noemt dat mondiale verbintenissen ervoor zorgen dat mensen zich ongelimiteerd over de aarde kunnen verplaatsen, wat beschreven wordt als bewegingsvrijheid of freedom of movement. Daarop aanvullend zien antropologen zoals Hannah Arendt (1961), Noel Salazar en Kiran Jayaram (2016) het recht op mobiliteit als een vorm van vrijheid. Arendt (1961, 191-217) noemt dat er sprake is van bewegingsvrijheid als de mogelijkheid bestaat om zonder restricties overal naar toe te kunnen gaan. Salazar en Jayaram (2016, 2-3) noemen dat niet iedereen dezelfde mogelijkheid heeft om te bewegen. Zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, kan ook hier met een lens van intersectionaliteit naar gekeken worden. Gender, klasse, etnische achtergrond, handicap en stigmatisering van een identiteit kunnen namelijk invloed hebben op hoe mobiel mensen zijn of kunnen zijn. Deze aspecten kunnen een negatief effect hebben op de mobiliteit van mensen en hen daarmee beperken in hun vrijheid om te ongelimiteerd te bewegen. Sociaal wetenschapper en geograaf Doreen Massey (1993, 61) sluit hierop aan, zij noemt dat sommige mensen verantwoordelijk zijn voor de mobiliteit van anderen en dat er daartegenover anderen juist door mobiliteit worden beperkt. Een voorbeeld

hiervan is dat migratie naar bepaalde landen bemoeilijkt wordt door overheden, grenzen worden dus bepaald door degene die aan de macht is. Hierin is uit op te merken dat macht een rol speelt in bewegingsvrijheid van anderen. Om te kunnen analyseren wie macht heeft over de bewegingsvrijheid van mensen, is het belangrijk om eerst duidelijk te hebben hoe er vanuit de antropologie naar macht gekeken wordt.

Macht

Het begrip macht is een centrale term in het werk van Foucault (1982, 785), waarbij zijn focus ligt op de aanwezigheid van machtsstructuren in samenlevingen. Hij beschrijft macht als een element dat vorm geeft aan verbintenissen tussen mensen en instanties en in de relaties, samenhang en de ordening van de samenleving. Daarnaast vind hij dat iedereen die geboren wordt in de machtsstructuren van een samenleving hierdoor gevormd wordt. Foucault beargumenteert dat mensen naast prooi ook een pion zijn in dit machtsspel, omdat we met ons lichaam zelf ook macht inzetten. Dit noemt Foucault (1998, geciteerd in Taylor 2014, 140) biopower, wat staat voor een politieke techniek om macht te hebben over lichamen en controle te hebben over gehele populaties. Macht in deze zin kan ook controle hebben over de bewegingsvrijheid van mensen, door middel van regels, normen en eisen. Macht van bovenaf komt volgens hem (1982, 784) voornamelijk van instituties en overheden. Deze zogenoemde institutionele macht gebruiken zij om burgers in het gareel te houden en degenen te straffen die zich niet aan de regels houden. Dit doen zij met ondersteuning van de politie en het leger. Antropoloog Nicholas De Genova (geciteerd in Walters en Cornelisse 2010, 33-34) gaat verder op het werk van Foucault en noemt dat overheden bewegingsvrijheid van hun burgers wil reguleren, om hun eigen soevereiniteit te versterken. Dit doen zij bijvoorbeeld door middel van restricties op deze vorm van vrijheid. In ons onderzoek komt een inperking naar voren in de vorm van de avondklok, ingesteld door de Nederlandse overheid. De avondklok zorgt ervoor dat burgers 's avonds hun huis niet meer uit mogen, in de strijd tegen COVID-19. Een andere manier om macht van bovenaf te analyseren kan volgens filosoof Matthew Simpson (2006, 61) met het gedachtegoed van filosoof Jean-Jacques Rousseau uit de achttiende eeuw. Volgens Rousseau heeft institutionele macht in zijn beginsel juist een positieve invloed op mensen. Door vrijheid in wetten vast te leggen, kunnen mensenrechten niet geschonden worden was het idee. Daarnaast vindt Rousseau het belangrijk dat er naast voldoende vrijheid voor burgers, ook wetten en regels zijn, zoals het rechtssysteem, die controle houden over burgers.

Toch laat niet iedereen zich gemakkelijk beperken, volgens Foucault (1982, 777-795) zijn er uitzonderingen die zich niet een heersende macht willen opvolgen. Foucault ziet het lichaam van het individu als object van verzet, waarbij het lichaam wordt ingezet als wijze van een strijd tegen disciplineren of macht. Institutionele macht roept volgens Foucault (1978, 95-96, geciteerd in Taylor 2014) juist op tot het afzetten tegen deze vorm van macht. Anthony Giddens (1979, 145) sluit zich aan bij het idee dat mensen in opstand komen tegen macht. Hij spreekt over een wisselwerking in macht tussen degene die de controle heeft en degene die gecontroleerd wordt. Dit noemt hij: *'the dialectic of control'*. Met dialectiek wordt aangeduid dat algemeen aanvaarde stellingen aan kritiek worden onderworpen. Hiermee beargumenteert Giddens (1979, 145) dat systemen van controle, zoals een overheid die regels opstelt, nooit volledig kunnen werken. In deze tweezijdige machtsverhouding, waarbij de heerser en de beheerser niet zonder elkaar kunnen, zal er sprake zijn van mensen die het niet eens zijn met de macht die op hen wordt uitgeoefend. Volgens Giddens (1979, 145) kan dit tot opstand leiden. Diegene waarop controle wordt uitgeoefend heeft nog steeds een eigen denkvermogen en kan altijd manieren vinden om ergens onderuit te komen of tegenstand te bieden. Een voorbeeld hiervan is te hard rijden op een weg waar er een snelheidslimiet van kracht is. Een kanttekening van *'the dialectic of control'*, is dat er nooit een balans in macht zal zijn, *the weak* verslaan niet opeens *the strong*. Ook al verbreekt iemand een wet, men kan hiervoor nog wel een boete of een gevangenisstraf krijgen. Institutionele macht, in welke vorm dan ook, zal dus aanwezig blijven ondanks dat mensen zich er tegen verzetten.

Ter conclusie: er komt duidelijk naar voren dat bewegingsvrijheid verweven is met macht. In deze samenlevingen kan bewegingsvrijheid bepaald worden door een overheidsinstantie, of door een andere (institutionele) macht die boven individuen staat. De individuele autonomie over bewegingsvrijheid en hoe wordt omgegaan met regels en wetten kan hierin wel verschillen en het inperken van vrijheden gaat niet altijd zonder slag of stoot. In het onderzoek zal gekeken worden hoe jongvolwassenen omgaan met begrenzings opgelegd vanuit een overheid. De focus ligt op de begrenzing van intimiteit en daarnaast hoe zij de impact van de coronamaatregelen op daten en hun relaties ervaren.

1.3 Mentale gezondheid en veerkracht (Dagmar Lund)

Het is van belang om mentale gezondheid en *resilience* te duiden, omdat deze concepten naar voren komen in het onderzoek. Uit de volgende paragraaf zal blijken dat restricties op bewegingsvrijheid, sociale contacten en intimiteit deze concepten aanraken.

Mentale gezondheid

Antropologen en sociologen Van Tilburg et al., (2020, 1-2), noemen dat er gesproken kan worden van welzijn, als sociale en emotionele eenzaamheid afwezig is en de mentale gezondheid onaangetaast is. Echter kan iemands welzijn worden beïnvloed. Ze noemen drie mogelijke oorzaken voor de afname van het welzijn die gelden tijdens de COVID-19 pandemie. Ten eerste noemen zij de afname van sociale contacten, want mensen hebben behoefte om solidariteit, affectie en verbondenheid te ervaren, Ten tweede wordt verlies genoemd., bijvoorbeeld van mensen die een naaste verliezen. Als laatste kunnen zorgen over grote bedreigingen van een samenleving een oorzaak zijn van stress. Antropologen Brandon Kohrt en Emily Mendenhall (2015, 14) leggen uit dat er dan sprake kan zijn van *mental illness*. Geestelijke gezondheidsproblematiek kan impact hebben op het welzijn van individuen, hun families en de gemeenschappen waarin zij leven. Ter aanvulling noemt antropoloog Prasad Sapkota (2020, 37) dat de mentale gezondheid van een persoon ook beïnvloed wordt door de levensstijl en een gebrek aan activiteiten die mensen ondernemen. Fysieke ziekte of belemmering van een gezonde levensstijl kan de mentale gezondheid van een persoon beïnvloeden.

Een kritiek punt vanuit de antropologie is dat de geestelijke gezondheid wordt bekeken vanuit 'Westerse' psychiatrische categorieën, concepten en interventies. Hierbij ligt de focus op een individuele perspectief, waarbij niet gekeken wordt naar de omstandigheden waar een persoon mee te maken heeft (Cooper 2016, 355). Ten tijde van een crisis, zouden mensen niet gelijk gediagnostiseerd moeten worden met mentale ziektes, maar juist handvaten aangereikt moeten krijgen om de mentale gezondheid op peil te houden tijdens een onzekere en onbekende situatie.

Veerkracht

In tijden van crisis creëren burgers hun eigen handvaten, door middel van *resilience*. Sociale wetenschappers Mihoko Sakurai en Hameed Chughtai (2020, 586) vertalen deze veerkracht naar het vermogen van een persoon of systeem om hun belangrijkste normen en waarden in stand te houden tijdens een crisis. Een crisis is een test voor samenlevingen, omdat men hier niet volledig op voorbereid is en men moet roeien met de riemen die ze hebben (2020, 591). Een belangrijk aspect van veerkracht is de sterkte van het sociale netwerk van mensen die hen

steun en hulp kan bieden in moeilijke tijden (Clay et al. 2016, 338). Tijdens de coronacrisis wordt het sociale leven in hoge mate belemmerd. Dit zorgt ervoor dat veerkracht minder goed kan functioneren, doordat mensen door de coronamaatregelen meer op hun individuele veerkracht aangewezen zijn in plaats van op die van de sociale omgeving. Antropoloog Roberto Barrios (2016, 30) noemt dat veerkracht in een samenleving niet hoeft te betekenen dat het leven weer volledig hetzelfde wordt na een crisis: normen en waarden kunnen veranderen en het leven conformeert zich naar de nieuwe situatie die is ontstaan. Een voorbeeld hiervan is dat na een economische crisis mensen zich laten omscholen zodat ze werk kunnen vinden in sectoren waar wel werkgelegenheid is.

Hoofdstuk 2 Context

In dit hoofdstuk wordt de context van het onderzoek verduidelijkt. In 2.1. schrijft Dagmar over de gevolgen van de coronamaatregelen vanuit institutionele machten op de burgers. In 2.2 gaat Robin in op de effecten die de COVID-19 maatregelen met zich meebrengen op het gebied van romantische relaties en daten.

2.1 Gevolgen coronamaatregelen (Dagmar Lund)

In de week van 15 maart 2020 kondigde de *World Health Organization* (WHO 2020) de verspreiding van het virus COVID-19 aan als een pandemie (Cohen 2020, 10). Overheden overal ter wereld voeren noodmaatregelen in om de razendsnelle verspreiding van het virus tegen te gaan. In Nederland hebben verschillende maatregelen de revue gepasseerd. Zo adviseert de Nederlandse overheid om thuis te blijven, zeker bij een besmetting van het virus of gerelateerde klachten. Om de kans op besmetting te verkleinen is het advies om anderhalve meter afstand te houden van elkaar (Grinten en Schilder 2020). Daarnaast is de overheid de beslissende factor in het sluiten van de winkels en de horeca en het afraden van reizen naar het buitenland (Wettenbank 2020). Ook is er een tijdelijke COVID-19 wet van kracht met daarin de verplichting van het dragen van een mondkapje in publieke ruimtes en een limiet op het aantal te ontvangen gasten per dag (Rijksoverheid, 2020). Burgers kunnen zich gratis laten testen en vanaf januari 2021 is de vaccinatiecampagne gestart (Volkskrant 2021).

Deze maatregelen zorgen ervoor dat alle aspecten van het ‘normale’ leven veranderen (Luttik et al. 2020). Zo stort het sociale leven in: feesten en evenementen zijn verboden en het samenkomen van groepjes mensen wordt beboet (NOS 2020a en NOS 2020b). De vrijheid om

naar buiten te gaan wordt beperkt door het invoeren van de avondklok (Rijksoverheid, 2021). De dagelijkse levensstijl veranderd: er wordt minder bewogen en er is meer overgewicht door de sluiting van sportscholen, het verbod op sporten in groepen en het advies om zoveel mogelijk thuis te blijven. De gevolgen hiervan voor de (mentale) gezondheid zijn groot (RIVM, 2021). Voornamelijk de jongeren, jongvolwassenen en ouderen ervaren (mentale) gezondheidsproblemen zoals eenzaamheid, somberheid en angst (Nederlands Jeugd Instituut 2021 en Sociaal Cultureel Planbureau 2021: 13). Sinds de tweede golf van de coronacrisis kloppen veel meer jongeren aan bij de gezondheidszorg voor psychische hulp (Hart van Nederland 2021). Ook is er tijdens de pandemie meer werkloosheid en inkomensonzekerheid, door bijvoorbeeld het wegvallen van (horeca)- banen of failliet gaan van bedrijven en winkels (RIVM, 2021).

Ondanks de negatieve effecten van de coronamaatregelen is de overheid verplicht om deze in te voeren ter bevordering van de volksgezondheid. Bij het opstellen van de coronamaatregelen maakt de regering een afweging tussen het algemene belang van de volksgezondheid en de individuele mensenrechten (Mensenrechten.nl, 2021). Dit laat zien dat de overheid het laatste woord heeft en daarin gebruikt maakt van haar machtspositie; hierin zijn haar burgers ondergeschikt. Uit een rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau (2021, 12) komt naar voren dat veel Nederlandse burgers de coronamaatregelen legitiem vinden. Ze stellen het collectief belang voorop en vinden dat je je aan de coronamaatregelen hoort te houden, ook als je het niet mee eens bent of het niet begrijpt. Ondanks dat vele burgers het eens zijn met de maatregelen komt wel hun bewegingsvrijheid in het geding. Niet alleen daardoor, maar ook door het virus zelf. Zo blijkt dat mensen die tot de risicogroepen behoren zich minder vrij voelen om naar buiten te gaan. Risicogroepen zijn bijvoorbeeld laagopgeleiden, mensen met een onderliggende ziekten en ouderen (Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 56-57). Mensen die niet tot de risicogroepen behoren voelen zich daartegen juist eerder beperkt door de maatregelen dan door het virus. Vooral jonge mensen worden buitenproportioneel benadeeld, omdat de coronamaatregelen vooral bedoeld zijn om ouderen te beschermen (RIVM, 2020c). Dit zorgt ervoor dat ze zich beperkt voelen in hun bewegingsvrijheid. Door ontbreken van school, sport en feesten ligt het dagelijkse leven stil. Sociale contacten worden wel onderhouden door middel het gebruik van onder andere sociale media, (video)bellen, appen, *online gaming* en online spelletjesavonden (UVA 2020a). Een andere manier waarop zij benadeeld worden is dat zij achteraan sluiten in de rij van het vaccinatieprogramma; voor hen zijn de gevolgen als ze ziek worden minder desastreus, waardoor er minder haast achter zit (Volkskrant 2021).

In de tweede paragraaf focussen we op het effect dat de maatregelen hebben op daten en relaties. Daar zal verder worden gegaan op welke omgangsvormen binnen deze vormen van relaties wel mogelijk zijn in de COVID-19 situatie.

2.2 Effecten op daten en vaste relaties (Robin Ravestein)

Door de komst van COVID-19 is er ook op het gebied van intimiteit en relaties veel veranderd. De inperkingen door de Nederlandse overheid reiken zelfs tot het gebied van seks. Daarom adviseert het RIVM in de vorm van een restrictie: beperk je seksuele contacten dus ‘neem’ zo nodig een seksbuddy (Boffey 2020). Eén vaste sekspartner om zo de kans op besmetting zo klein mogelijk te houden. Dit advies is echter snel weer van de website gehaald, omdat ze niet de indruk willen wekken mensen massaal aan te moedigen om seks te hebben (Boffey 2020; Luijters 2020). Rubins (1984, 267) these dat seks het doelwit is van misplaatste angsten als er grote sociale stress heerst wordt hier onderdeel van debat: kan je nog wel veilig seks hebben als het sociale verkeer moet worden ingeperkt? Hoe misplaatst is deze angst voor besmetting via fysiek contact, aangezien dit dé manier is waarop het virus kan worden overgebracht (Lehmiller et al., 2020). Naast de overheid zijn er verschillende organisaties die hierover adviseren. Zo heeft Rutgers, kenniscentrum op het gebied van seksualiteit, op hun website staan dat het wordt afgeraden om intiem te zijn met een partner buiten je huishouden. Soloseks op afstand raden zij dan aan. Ze erkennen wel dat gebrek aan intimiteit, zeker na een tijdje lastig kan zijn. In dat geval is het advies om intiem te zijn met één persoon die je al kent. Mocht iemand coronaklachten hebben dan wordt seks in z'n geheel afgeraden (Rutgers 2020; Loketgezondleven.nl 2021; Soa Aids Nederland 2021). Omdat de regels betreft seks hebben gebaseerd lijken op een monogaam stel dat samenwoont, worden alleenstaanden en alleenwonenden gediscrimineerd (Portolan 2020). Vaak wonen jonge mensen, vooral studenten, met huisgenoten samen. Omdat zij niet met hun partner samenwonen of überhaupt geen partner hebben, is het onduidelijk welke regels precies voor hen gelden (Braat 2020). In Utrecht, waar ons onderzoek plaatsvindt wonen veel jonge mensen: zo'n 129.293 inwoners tussen de 18-39 jaar (Volksgezondheidsmonitor 2020). Dit maakt het voor ons extra interessant om onderzoek te doen in deze regio.

Door de veranderingen moet ineens iedereen zich ervan bewust zijn wie zij in hun persoonlijke sfeer laten komen: wie geef je nog een hand of een knuffel. Door anderhalve meter

afstand regel ontstaat fysieke- en emotionele afstand tussen mensen (RIVM 2020b). Dit kan resulteren in angst. Deze angst voor besmetting door middel van aanraking heeft ook invloed op romantische relaties. Dit had met name veel invloed op het ervaren van intimiteit omdat zoenen en elkaar knuffelen namelijk een veel voorkomende uiting van genegenheid is (Baffeli & Schroër 2021, 58; Ibarra et al., 2020). Er moet wel iemand zijn om intiem mee te zijn: voor vrijgezellen is die er niet altijd, nu de drempel hoog ligt om iemand te ontmoeten. Dit laat ook een rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau (2021, 117) zien. Mensen missen de intieme sociale contacten: iemand aanraken buiten hun huishouden. Spontaan mensen zien en ‘offline afspreken’ wordt het meeste gemist. Dit is zorgwekkend omdat aanraking als een primaire levensbehoefte wordt gezien. Daarnaast verlaagt door aanraking het stresshormoon cortisol en het knuffelhormoon oxytocine stijgt. In de huidige tijd is het uitdagend om andere manieren te vinden om in deze behoefte te voldoen. Een paar weken zonder fysiek contact kan wel, maar daarna kunnen somberheid en depressieve gevoelens optreden. Hierdoor kan men “*touch starvation*”, “huidhonger” ontwikkelen. Deze huidhonger kan alle facetten van de gezondheid beïnvloeden (DeWitte, Otten & Walker 2020, 547; Duin 2020; Durkin, Jackson & Usher 2020; Pierce 2020; Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 117).

Niet alleen Rutgers en de overheid geven advies hoe om te gaan met deze uitzonderlijke situatie. De populaire datingapp Tinder (2020), waar je door middel van swipen met iemand kan matchen, heeft in een verklaring aangegeven dat ze de veiligheid van hun gebruikers prioriteren en daarom ontmoetingen tussen leden in real life ontmoedigen. Er is wel een toename in ledenaantal van 25 procent sinds april 2020 en ze hebben de geografische grenzen verlegd: nu kan iedereen met iedereen overal ter wereld matchen. Wat fijn is nu reizen niet of nauwelijks mogelijk is. De app is oorspronkelijk opgericht om ‘de stress uit het daten te halen’ aldus journalist Laura Stampler (2014). De filosofie erachter is zichtbaar in de functies van de software: het is net een kaartspel waarbij de profielen van mensen de speelkaarten liefde, seks en intimiteit inzetten met de hoop iemand te ontmoeten (Stampler, 2014). Technologie kan dus een rol spelen om sociale en seksuele verbondenheid te ervaren, nu dat door COVID-19 wordt bemoeilijkt (Banerjee & Rao 2020). Op het populaire Instagram is tevens het gebruik gestegen. Het maakte een groei van 0,7 miljoen gebruikers in 2020 met ruim 3,4 miljoen Nederlandse dagelijkse gebruikers (Marketingfacts 2020).

Ondanks dat het voor vele singles lastig is om nu te daten, zijn er een paar uitzonderingen: sommigen vinden juist in deze tijd een partner en spreken dan ook van een ‘coronaliefde’. Vaak wordt er eerst gevideobeld en soms zelfs brieven geschreven. Dit wordt aangemoedigd door de datingapp Happn, die mensen koppelt op basis van hun gedeelde locatie.

Zij vragen net als Tinder om dates in het echt uit te stellen en vragen gebruikers om hun creatieve kant in te zetten (Jansen 2020; Luijters 2020). Singles moeten sneller de keuze maken of zij met hun date in quarantaine willen als dit nodig blijkt te zijn. Hierdoor kan een relatie zich sneller ontwikkelen omdat men de tijd neemt voor elkaar. Dit laat zien dat door COVID-19 het date-proces ook kan worden versneld (Nguyen 2020, 15).

Mensen in een relatie hebben het ook niet altijd makkelijk. Met de komst van COVID-19 is thuiswerken het nieuwe normaal geworden, waardoor samenwonende stellen ineens noodgedwongen veel tijd met elkaar moeten doorbrengen. Deze tijd kan worden ingezet om aan de relatie te werken. Goed communiceren is hierin van groot belang (Banerjee & Rao 2020). Een artikel waarin psychotherapeut en relatiedeskundige Esther Perel (Conroy 2021) aan het woord is laat zien dat door het thuiswerken grenzen en structuur vervallen, wat een negatieve invloed op iemands identiteit en relatie kan hebben.

In de volgende drie hoofdstukken is te lezen hoe jongvolwassenen in Utrecht omgaan met daten en relaties ten tijde van deze wereldwijde pandemie.

Hoofdstuk 3 Intimiteit

Dit hoofdstuk gaat over de betekenis die jongvolwassenen aan intimiteit geven en hoe zij deze ervaren ten tijde van COVID-19. In de eerste paragraaf wordt uitgelicht hoe zowel jongvolwassenen vrijgezellen als jongvolwassenen in een romantische relatie intimiteit zien. Vervolgens zal in de tweede paragraaf duidelijk worden hoe vrijgezellen hun behoeftes aan intimiteit vervullen. Daarna komen in de derde paragraaf de ervaringen van stelletjes aan bod en hoe zij deze intimiteitsbehoefte vervullen. Het hoofdstuk eindigt met een korte conclusie.

3.1 Betekenis intimiteit (Robin Ravestein)

Intimiteit is voor mensen één van de meest fundamentele behoeftes (Bridges 2012). Jongvolwassenen, zowel vrijgezel als in een relatie, geven aan dat intimiteit geen eenduidige definitie heeft. Volgens hen is er een soort tweedeling: enerzijds heeft het een emotioneel en mentaal aspect en anderzijds een fysiek aspect. Dit sluit aan op de ideeën van Wilson (2016) en Constable (2009). Zo ziet Wilson intimiteit als een fenomeen waarbij het innerlijk betrokken is. Dit raakt aan het emotionele aspect wat de jongvolwassenen noemen, waarbij het gaat om vertrouwen hebben in elkaar. Degenen in een relatie beschrijven dit emotionele aspect in hun romantische relatie als volgt: oprechte aandacht voor elkaar, gevoelens en geheimen delen, tijd voor elkaar maken, alles met elkaar kunnen bespreken en zich veilig voelen bij elkaar.

Constable (2009) ziet emotionele nabijheid en persoonlijke betrokkenheid als kenmerken van intieme relaties (Wilson 2016, 249-250; Constable 2009, 50). Hier kunnen vrijgezellen zich in vinden. Tijdens een middag in het park praat ik hierover met Mara⁹. We zitten op een kleedje met onze gezichten in de zon, genietend dat we na maanden van koud winterweer en binnen zitten eindelijk naar buiten kunnen. Ze vertelt:

⁹ Informeel gesprek met Mara door Robin op 31 maart 2021.

“Intimiteit betekent dat je diegene alles van je leven toevertrouwt, zowel goede als slechte dingen. Dat je je op je gemak voelt bij iemand. Het hoeft niet per se met je partner te zijn. Het kan ook gewoon met een vriendin of een familielid zijn.”

Grensvervaging

Wanneer er een basis van vertrouwen is tussen twee mensen kan een bepaalde grensvervaging optreden. Deze grensvervaging houdt in dat er bewust wordt gekozen wanneer men kwetsbaar wil zijn en bij wie. Dit betreft vaak vrienden en familie, aldus Mara. Hierin komt het werk van Giddens (1992), Silver (1997) en Carrier (1999) terug. Het gaat erom dat een persoon jou goed kent. Vrijgezellen noemen dat in deze tijd vrienden en familieleden degenen zijn die dicht bij hen staan. Ze vinden het fijn om met hen te knuffelen, omdat er tijdens COVID-19 niet veel mogelijkheden zijn om iemand anders aan te raken. De redenen hiervoor zijn het gebrek aan nieuwe contacten en de maatschappelijke druk om zich aan de maatregelen te houden. Dan kan een goed gesprek troost bieden om toch een connectie te ervaren. Ik zit op een bankje aan de gracht met Sascha¹⁰. Het is een gure lentedag en we dragen dan ook allebei een dikke winterjas en sjaal. De koffie in kartonnen bekertjes houdt onze handen warm terwijl ze vertelt:

“Het is dat gesprek dat de hele nacht duurt, waarin je je dromen en angsten deelt.”

Hierin zien we het gedachtegoed van Joyner & Campa (2006); De Graaf & Rademakers (2006) en Diamond et al., (1999) terugkomen. Jongvolwassenen ontwikkelen zichzelf en leren grenzen aan te geven op het gebied van emotionele- en fysieke intimiteit. Zo bepalen zij wie zij dicht bij zich willen hebben en wie er verder van hen af staan. Dit bespreek ik tijdens een skypesessie met Job¹¹. Op de achtergrond staat een kastdeur half open waardoor een rij kleurrijke bloesjes zichtbaar wordt. Ik bespeur geen aarzeling als hij me vastberaden vertelt:

“Ik vind intimiteit een bepaalde grensvervaging bij beide personen. In feite zeg je: jij mag over die grens. Andere mensen zouden dat niet mogen, maar jij wel. Ik vind intimiteit ook vaak wel een hand vastpakken, een knuffel geven of over een been wrijven op het juiste moment.”

¹⁰ Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

¹¹ Semigestructureerd interview met Job door Robin op 9 februari 2021.

Dit sluit aan bij de meerderheid van de vrijgezellen: zij zeggen niet met iedereen intimiteit te willen en kunnen ervaren. Met intimiteit als basis wordt een selectie gemaakt van de mensen die zij vertrouwen, zoals vrienden. Hierin kan intimiteit wel het fysieke aspect van een knuffel of een aanraking zijn. Deze aanrakingen zijn niet seksueel van aard, maar er kan wel spanning ontstaan tijdens het knuffelen van vrienden, aldus Ludo¹². De selectiviteit hangt ook samen met het soort relatie tussen twee personen. Ik praat hierover met Bart,¹³ die tijdens ons gesprek een ontspannen indruk maakt. Hij zit half onderuitgezakt met zijn koptelefoon op in de zon terwijl hij me vertelt dat hij intimiteit ziet als iets wat hij in een romantische relatie zou ervaren:

“Het gaat om je fijn voelen bij iemand. Dat zou ook met anderen kunnen, maar dat voelt toch anders omdat dat dan niet die ‘close’ intimiteit is.”

Bart geeft duidelijk de voorkeur aan het ervaren van een *human pair-bond*, de term van Desmond Morris die de behoefte aan verbondenheid symboliseert (Morris geciteerd in Bridges 2012, 31-32). In een relatie kan hij voelen dat hij geliefd en nodig is. Dat vraagt om een bepaalde vorm van ‘close’ intimiteit: diepe intimiteit, die hij niet met anderen zou ervaren omdat zij verder van hem af staan. De opmerking van Bart sluit aan bij de voorkeuren van mensen in een relatie: zij vinden intimiteit binnen hun relatie specialer dan intimiteit in vriendschappen. Tijdens een wandeling langs de Singel geeft Willemijn¹⁴ duidelijk aan wat haar grenzen zijn op dit gebied. Na een slok koffie vertelt ze:

“Voor mij is intimiteit elkaar liefhebben, dat je elkaar aanraakt. Bij mijn vriend wil ik zo dicht mogelijk bij hem zijn. Bij mijn vrienden hoef ik deze aanrakingen niet.”

Volgens mensen in een relatie is het woord ‘intimiteit’ seksueel geladen en hoort het daarom in een relatie thuis. Vrijgezellen, zoals Mara¹⁵, geven aan wel intimiteit te ervaren in vriendschappen. Dit sluit aan bij Giddens (1992) die beargumenteert dat non-seksuele relaties ook intiem kunnen zijn. Vanwege de tweezijdigheid: de connectie in vriendschappen die ook intimiteit bevat, zijn sommigen in een relatie het hier wel mee eens.

¹² Semigestructureerd interview met Ludo door Robin op 5 maart 2021.

¹³ Semigestructureerd interview met Bart door Robin op 25 februari 2021.

¹⁴ *Walking* interview met Willemijn op 25 februari 2021 door Dagmar.

¹⁵ Informeel gesprek met Mara door Robin op 31 maart 2021.

Fysieke aspect

Intimiteit heeft ook een fysiek aspect, zoals de hierboven genoemd. Jongvolwassenen in een relatie noemen fysieke handelingen als: elkaars hand vasthouden, knuffelen, seks, samen slapen en zoenen. Ook hierin hebben zij hun voorkeuren (Joyner & Campa, 2006; De Graaf & Rademakers, 2006; Diamond et al., 1999). Zoals Nienke¹⁶, op de grond met haar laptop op schoot, omdat dit de enige plek in huis is met een goede internetverbinding, licht de veelzijdigheid van intimiteit toe:

“Ik vind het intiemer als het liefelijker is en niet alleen puur seks. Dat je iets meer met elkaar communiceert, of dat er iets liefs gezegd wordt. Niet een beurt en klaar.”

Nienke laat zien dat een bepaalde zachtheid in communicatie bijdraagt aan intimiteit, naast het hebben van seks. De meeste vrijgezellen noemen ook als fysieke aspecten elkaar knuffelen, zoenen of seks hebben. Sascha¹⁷ zegt hierover:

“Het gaat over je persoonlijke *love language*. Voor de ene is dat aanraking, zoenen, of seks. Voor de ander is dat iets liefs zeggen of iets voor de ander doen zonder dat daarom wordt gevraagd.”

Hierin wordt duidelijk dat ook in deze *love language* de tweedeling zit van het fysieke- en het emotionele aspect: zoals iets liefs doen of zeggen. De emotionele vorm hoeft niet uit te lopen op seks of een seksuele aanraking, beamen de meeste vrijgezellen. Zij leggen de nadruk op het ervaren van ‘affectie.’ Het kan ook dat diepe gesprek zijn met een vriend of familielid.

3.2 Ervaring intimiteit door vrijgezellen (Robin Ravestein)

Seks tijdens COVID-19

¹⁶ Semigestructureerd interview met Nienke door Dagmar op 17 februari 2021.

¹⁷ Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

Uit onderzoek van Rutgers en SOA Aids Nederland blijkt dat jongeren door de coronamaatregelen minder dates en minder seks hebben (Volkskrant 2021). Dit wordt bevestigd door meer dan de helft van de vrijgezellen. Sommigen van hen, die nog wel daten, geven aan dat zij intimiteit ervaren omdat zij seks hebben met een scharrel¹⁸. Zij vormen echter de minderheid. Het hebben van één vaste bedpartner of scharrel is in lijn het ‘oude’ advies van het RIVM¹⁹: het nemen van seksbuddy (Boffey 2020; Luijters 2020). Nog steeds adviseren zowel het RIVM, Rutgers en Soa Aids Nederland om het bij één vast persoon te houden (Loketgezondleven.nl 2021; Rutgers 2020; Soa Aids Nederland 2021). Vanwege de maatregelen is het lastig om nieuwe mensen te leren kennen en daar vervolgens intiem mee te zijn, zegt vrijwel iedereen. Daarom zoeken sommigen het binnen bekende kringen, waardoor binnen vriendengroepen relaties ontstaan. Er is behoefte aan fysieke intimiteit: knuffelen en het hebben van seks. Anderen zoeken op een datingapp: vrijwel iedere vrijgezel die ik heb gesproken geeft aan hier actief op te zijn. Tinder en Bumble zijn de meest populaire, maar Badoo, OKCupid en Hinge worden genoemd. De motieven om een datingapp te gebruiken lopen sterk uiteen. Zo heeft Bart²⁰ een interessante kijk op de beweegredenen van mensen om op deze manier contact te zoeken:

“Als iemand er alleen voor de seks op gaat, is diegene in zekere zin ook eenzaam. Iedereen die erop gaat zoekt *'human connection'*, iemand waarmee ze kunnen praten of fysiek contact kunnen hebben. Het is heel erg uitvogelen of iemand zo bij je aansluit.”

Bart laat zien dat mensen volgens hem altijd op zoek zijn naar een verbinding met iemand, een *human pair-bond* (Morris geciteerd in Bridges 2012, 31-32). Ook al is het op iets vluchtigs als een datingapp: mensen willen iemand om mee te praten, om seks mee te hebben of zelfs als potentiële partner (Ford 1961).

Datingapps geen garantie voor intimiteit

Mensen zijn altijd op zoek naar menselijk contact, aldus Bart. In paragraaf 3.1 werd toegelicht dat dit contact intimiteit teweeg kan brengen. Nu de belangrijkste ontmoetingsplek, de horeca

¹⁸ Een ‘scharrel’ is volgens het Studenten Corona Woordenboek iemand waar je geen serieuze relatie mee hebt. Het wordt ook wel een losse partner of gelegenheidspartner genoemd (Student in Tilburg 2020).

¹⁹ Dit advies gold toen de eerste lockdown in het voorjaar van 2020 inging.

²⁰ Semigestructureerd interview met Bart door Robin op 25 februari 2021.

(Nguyen 2020) dicht is, gaan mensen het contact online opzoeken. Het merendeel van de participanten²¹ met een datingapp, geeft daarentegen aan er niet veel tijd aan te besteden of geen hoop te vestigen daar de ware te ontmoeten. Het gebruik van datingapps kan worden gezien als een vorm van *liquid love* (Baumann 2003, 63). Nu er weinig interactie in het echte leven plaatsvindt, zoeken de vrijgezellen menselijk contact op sociale media. Dit is laagdrempelig: het aantal matches dat iemand kan hebben is oneindig en men kan zo vaak terugkeren naar ‘de marktplaats van de liefde’ als diegene wil (Hobbs, Owen & Gerber 2017, 272; Baumann 2003, 63). In de gevoerde gesprekken kwam dit ook naar voren: de meesten hebben meerdere matches waar zij gesprekken mee voeren, om hun opties open te houden. Er wordt weinig afgesproken via datingapps omdat iedereen de voorkeur geeft aan real life ontmoetingen. Daarnaast hebben ze ook geen hoge verwachtingen van de datingapps. Zo zegt Job²²:

“Ik kan die gesprekken wel voeren, alleen merk ik toch dat je iemand niet echt kan aanvoelen: je ziet niet hoe iemand reageert op bepaalde dingen en daardoor kan je die persoon minder snel leren kennen. Een groot voordeel van elkaar leren kennen in de kroeg is weten hoe iemand reageert op bepaalde dingen, welke dingen hij leuk vindt en hoe hij over dingen denkt.”

Hieruit blijkt dat het non-verbale aspect een belangrijke factor speelt in iemand leren kennen. Via een datingapp praten is weinig in trek bij vrijgezellen, omdat deze een bepaalde emotionele- en fysieke afstand teweegbrengt (Baumann 2003). Vanuit de theorie komt naar voren dat technologie een rol kan spelen in het ervaren van verbondenheid, zowel op sociaal- als seksueel gebied (Banjeree & Rao 2020; Ito & Okabe 2005, 7). Toch geven de vrijgezellen aan dat zij veel minder intimiteit ervaren in deze periode vanwege het gebrek aan nieuwe ontmoetingen in het echt. Contacten via de app zijn maar oppervlakkig en bieden geen garantie voor intimiteit, in wat voor vorm dan ook. Wanneer ik Ludo²³ hierover spreek: een jonge gast met een vlotte babbel die doorgaans erg van daten geniet, merk ik aan hem dat hij dit frustrerend vindt:

²¹ Negen van de tien participanten beaamden dit.

²² Semigestructureerd interview met Job door Robin op 9 februari 2021.

²³ Semigestructureerd interview met Ludo door Robin op 5 maart 2021.

“Ik heb geen zin om veel online te praten. In het begin misschien eventjes, daarna moet het wel snel veranderen in 'laten we elkaar in persoon zien en dan dit hele gesprek verder uitbouwen'. Dat is wat ik mis: mijn ervaring is dat die volgende stap van afspreken te lang duurt. Het is niet dat je gelijk met iemand naar bed hoeft te gaan, maar dat je iets gaat ondernemen samen.”

Volgens Ludo is er geen behoefte aan oppervlakkige gesprekken en hij is niet de enige. Er is behoefte aan ontmoetingen in het 'echt'. Er kan dus worden gesteld dat datingapps niet echt bijdragen aan het ervaren van intimiteit, ze benadrukken eerder het gebrek eraan.

Het belang van familie en vrienden

Online-activiteiten kunnen positieve invloed hebben op het ervaren van affectie, vriendschap en verbondenheid (Coleman 2010 geciteerd in De Leon 2017, 469; Watson 2021, 138-143). Sociale media zijn dan ook belangrijk voor jonge mensen (Van Ouytsel et al., 2016, 76-77). De manier van vriendschappen onderhouden is veranderd door de pandemie: sociale media zou hierin een uitkomst kunnen bieden, maar dit werkt niet voor iedereen. Wanneer ik hierover met Marco²⁴ praat hoor ik de somberheid in zijn stem. We zitten beiden achter onze laptop en praten via Skype. Achter hem zie ik de kleurige Surinaamse vlag hangen, zijn favoriete vakantieland. Hij vertelt:

“Sommigen zeggen: ‘je komt er nu achter wie je goede vrienden zijn,’ dat vind ik zo'n rotopmerking. Sommige mensen vinden het heel moeilijk om naar buiten te gaan en actief aan de ander te vragen hoe het gaat, misschien zitten zij wel in de put. Appen kan helpen, maar sommigen zijn hier gewoon heel slecht in, zoals ik. Zij hebben echt fysiek contact nodig, dat durf je dan bijna niet te zeggen. Ik heb drie goede vrienden waar ik veel mee afspreek. Normaal ga ik goed met iedereen en dat is nu weg. Dit heeft negatieve invloed op mijn persoonlijke ontwikkeling. Ik moet meer intimiteit ervaren met mensen in het algemeen. Ik mis dat heel erg.”

²⁴ Semigestructureerd interview met Marco door Robin op 2 maart 2021.

Marco geeft aan dat hij de connectie met mensen mist. Daarin zit volgens hem ook intimiteit verscholen. Veel vrijgezellen geven aan ze hun intimiteitsbehoefte anders vervullen: ze geven nu sneller een knuffel aan een vriend of familielid. Job²⁵ zegt hierover:

“Als ik intimiteit op zoek, zou ik nu sneller een knuffel van m'n zus vragen. Niet dat je naar de kroeg gaat om het even een avondje echt gezellig te hebben met iemand. Dat kan op dit moment niet.”

Het dichterbij huis zoeken, zoals in het geval van Job bij familie, is bijzonder in een tijd waarin men niet meer automatisch is geneigd om terug te vallen op familiebanden (Baumann 2003, 63). Maar ten tijde van crisis vallen mensen vaak terug op hun sociale netwerk omdat dit netwerk als een bron van veerkracht fungeert (Clay et al., 2016, 338). Niet iedereen kan dit zorgeloos doen: voor mensen met familieleden met een slechte gezondheid, kan knuffelen gevaarlijk zijn. De angst om een naaste te besmetten heeft veel invloed op de hechte banden die je met mensen hebt (Baffeli & Schroër 2021, 58). Dit heb ik ook in mijn eigen leven ondervonden, omdat ik zelf een vader heb van in de zestig die tot de risicogroep behoort (Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 56-57). Hieronder een klein fragment uit mijn dagboek:

Dagboek ²⁶
Ik merk dat ik mijn ouders mis, ook al zag ik hen voor COVID-19 niet super vaak. Maar familie is belangrijk voor mij en ik weet nu pas wat ik mis nu het moeilijker is om hen te zien. Ik heb dan misschien nog een relatie waar ik mee kan knuffelen en intiem mee kan zijn, om zo het gat op te vullen dat ik mijn ouders niet kan knuffelen, maar zovelen hebben die 'luxe' niet.

Bovenstaande passage laat het belang van familie zien en daarnaast de luxe van het hebben van een relatie. Het is goed om ons hier bewust van te zijn en uit te zoeken hoe degenen zonder dit vanzelfsprekende fysieke contact het volhouden. Het volgende stuk laat de gevolgen zien van het ontbreken hiervan.

²⁵ Semigestructureerd interview met Job door Robin op 9 februari 2021.

²⁶ Geschreven op 7 mei 2021 door Robin.

Huidhonger

De term ‘huidhonger’ heeft sinds het begin van de pandemie zijn opmars gemaakt. Door de langdurigheid van de pandemie, wordt de hunkering naar fysiek contact steeds groter (Duin 2020; Durkin, Jackson & Usher 2020). Vooral degenen zonder vaste scharrel of seksbuddy ervaren een gebrek aan fysiek contact. Mara²⁷ vindt hier het volgende van:

“Ken je dat woord ‘huidhonger?’ Ik denk dat dat voor veel mensen aanwezig is nu. Omdat je nog best wel je emotionele intimiteit uit andere soorten relaties kunt halen, zoals vrienden of huisgenoten, maar het fysieke niet.”

Met familie kan niet de fysieke intimiteit in de vorm van seks worden geuit, zij zullen het dan met de vriendschappelijke knuffel moeten doen. Soms is er in vriendschappen wel sprake van *‘friends with benefits’*.²⁸ Daarnaast is knuffelen van groot belang omdat er bij deze aanraking een stress verminderend hormoon vrijkomt: oxytocine (DeWitte, Otten & Walker 2020, 547). Ondanks de geringe mogelijkheden om iemand aan te raken, blijft selectiviteit aanwezig. Ik praat hierover met Roos²⁹. De internetverbinding is niet al te best, dus soms hapert ze tijdens het gesprek. Alsnog hoor ik haar enthousiasme als ze vertelt:

“Ik moet me wel op mijn gemak voelen: ik ben niet moeilijk als iemand mij een knuffel wil geven, prima. Ik ga geen hand geven als ik diegene al ken. In intimiteit zit een stukje gevoel voor mij, dat vind ik soms een beetje spannend. Als dat maar altijd bij iedereen is dan voelt dat voor mij niet meer natuurlijk en oprecht.”

Hierin wordt zichtbaar dat wanneer een relatie is gekozen, zoals een vriendschap, deze een vorm van intimiteit kan bieden. Het gaat om een speciaal gevoel ervaren, aldus Roos. De basis hiervoor is vertrouwen (Giddens 1992; Silver 1997; Carrier 1999).

Versnelling intimiteit door COVID-19

²⁷ Informeel gesprek met Mara door Robin op 31 maart 2021.

²⁸ Letterlijk vertaald: vrienden met voordelen. In dit geval is het voordeel het hebben van seks met iemand uit je vriendengroep.

²⁹ Semigestructureerd interview met Roos door Robin op 9 februari 2021.

In tijden van crisis kan het dateproces worden versneld (Nguyen 2020, 15). Dit wordt beaamd door Sasha³⁰, die aangeeft dat ze nu sneller met iemand naar bed gaat:

“Als het vies weer is ga ik niet wandelen met mijn date. Dan spreek je toch thuis af, in de ruimte waar ook je bed staat. Dat bed staat dichtbij en je date is al in je huis, dan ga je toch sneller met elkaar naar bed.”

Dit wordt door anderen onderschreven. Normaal gesproken zou men eerst in de kroeg afspreken, dat kan nu niet. Seks is echter geen voorwaarde om kwetsbaar te kunnen zijn bij elkaar, zegt Sascha³¹. Voor haar gevoel kan ze wel met iedereen intiem zijn, maar dat is niet hetzelfde als het ervaren van kwetsbaarheid. Sommigen geven aan dat ze er soms moeite mee hebben zich open te stellen voor een ander. Dit heeft volgens hen te maken met de grenserving die hierboven genoemd wordt: wie laat je toe en wie niet. Dit toelaten kan dus zowel op emotioneel- als seksueel gebied. Marco³² benoemt dat de combinatie en de splitsing van deze twee gebieden het soms lastig maakt omdat het is eng om je open te stellen. Doorgaans zou men vaak verschillende soorten mensen zien, nu moet men het doen met één-op-één contact.

Geen behoefte aan intimiteit

Het is goed om ook enkele nuance aan te brengen: niet iedereen heeft behoefte aan daten en seks. Dit wordt duidelijk in het interview met Julia³³, die zichzelf als a-seksueel en a-romantisch identificeert. Op het moment dat ik haar spreek is ze herstellende van COVID-19, maar desondanks is ze bereid met me te praten over a-seksualiteit. Ik hoor bevlogenheid in haar stem als ze mij vertelt:

“Ik denk dat het sowieso belangrijk is om te vermelden dat niet iedereen op zoek is naar een partner. Dat is een perspectief dat heel vaak wordt vergeten. Het is geen homogeen

³⁰ Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

³¹ Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

³² Semigestructureerd interview met Marco door Robin op 2 maart 2021.

³³ Semigestructureerd interview met Julia door Robin op 17 februari 2021.

beeld van mensen die vrijgezel zijn of mensen die een partner hebben, iedereen heeft z'n eigen verhaal en redenen.”

In ons onderzoek hadden wij vooropgesteld dat er een bepaalde behoefte is aan intimiteit en waren we benieuwd hoe mensen deze behoefte vervullen onder de huidige omstandigheden. Echter zijn er meerdere vormen van seksuele identiteiten waarin die behoefte niet heerst, die het waard zijn om onder de aandacht te brengen. Seksualiteit is volgens Julia iets wat je voelt, niet iets wat je bent. Hierin wordt duidelijk dat seksualiteit geen vaststaand gegeven is en daarom ook niet zo behandeld moet worden (Nagel 2003, 46; Donnan & Magowan 2020).

3.3 Ervaring intimiteit in romantische relaties (Dagmar Lund)

Een overheid bepaalt seksuele grenzen voor een bevolking (Foucault 1978 geciteerd in Wilson 2016, 251; Nagel 2003, 46; Povinelli 2006, 8-10; Wilson 2019). Zo luidt het advies om intiem te zijn met iemand die je kent, zoals je romantische partner (Rutgers 2020; Loketgezondleven.nl 2021; Soa Aids Nederland 2021). Voor mensen in een relatie scheelt dit, omdat ze terecht kunnen bij hun partner voor hun intimiteitsbehoefte. Omdat intimiteit in het dagelijkse leven minder tot uiting komt, zoals het knuffelen van collega's, in een volle kroeg tegen onbekenden aanstaan of het schudden van een hand bij een nieuwe ontmoeting, merken de participanten dat ze in hun relatie meer behoefte hebben aan intimiteit. Toch mist een gedeelte van de participanten de niet-seksuele vorm van intimiteit bij hun vrienden en familie. Een enkele participant, Ricardo³⁴, vindt het juist fijn dat deze intimiteit door de coronamaatregelen vermeden worden, omdat (onbekende) mensen hiermee op afstand blijven. Net zoals bij de avondklok zijn er jongvolwassenen die zich niet aan de opgelegde maatregelen houden en hun vrienden wel knuffelen, maar dit geldt niet voor mensen uit een zogeheten risicogroep (Sociaal Cultureel Planbureau, 2021: 56-57). Als dit wel gebeurt is dit met een mondkapje of met ontsmette handen. Ten tijde van corona-luwte ³⁵waarin er minder coronamaatregelen actief waren, knuffelden jongvolwassenen meer met hun vrienden, hierbij was vaak alcohol in het spel. Op de onderstaande foto's van Jonnah Bron³⁶ (VICE 2020) is Douglas' (2003) theorie over *purity and danger* te zien. Dat het mondkapje af is op de intieme foto's symboliseert de puurheid van intimiteit in een relatie. Buiten dit intieme moment zou het

³⁴ Informeel gesprek met Ricardo door Dagmar op 28 februari 2021.

³⁵ In de zomer van 2020.

³⁶ Foto's gebruik met toestemming van Jonnah Bron.

mondkapje weer opgaan, om hen te beschermen tegen *danger*: de buitenwereld met daarin COVID-19.

Een aantal noemt dat ze in hun relatie even vaak seks hebben als voor de pandemie. Daarnaast noemen ze problemen in hun mentale gezondheid of van hun partner, als oorzaak van minder seks. Schommelingen in de mentale gezondheid worden versterkt door corona-dipjes³⁷. Geestelijke gezondheidsproblematiek heeft impact op het welzijn van individuen (Kohrt en Mendenhall 2015, 14) en daarmee dus ook direct op hun libido.

Toch wordt hun intimiteitsbehoefte alsnog vervuld, door bijvoorbeeld te knuffelen. Daarnaast vindt een aantal het moeilijk te peilen of hun afgenomen libido beïnvloed wordt door COVID-19 of juist door zorgen die er zonder ook zouden zijn: financiële zorgen of stress op werk of studie. Het grootste deel van de geïnterviewden geeft duidelijk aan dat COVID-19 hun behoefte aan intimiteit en de vervulling ervan heeft beïnvloed. De hoeveelheid van elkaar zien en welke activiteiten hier worden ondernomen is een grote factor in deze behoefte. Nina noemt dat ze meer vrije tijd heeft door de coronamaatregelen en dat dit juist een positieve invloed heeft op haar relatie. Dit komt omdat ze meer oprechte aandacht en tijd voor elkaar hebben: dit sluit aan bij de *triangular theory of love* van Sternberg (1986), omdat hij dit als twee van de belangrijkste aspecten van romantische liefde noemt.

Ik interview Nina³⁸ samen met haar vriendin Femke, tijdens een diner waarbij zij als ze de laatste happen couscous op heeft, noemt dat de tijd die ze met elkaar besteden invloed heeft op haar libido:

“Ik denk juist dat als we minder bij elkaar zijn dat mijn drang om mijn vriendin te zien en intiem te zijn juist groter wordt. Nu is seks minder lust, maar meer liefde. Veel tijd voor elkaar is heel normaal geworden, waardoor intimiteit ook heel normaal geworden is

³⁷ Milde depressieve klachten als gevolg van de pandemie.

³⁸ Semigestructureerd interview met Nina door Dagmar op 23 maart 2021.

en minder. Terwijl in het begin van corona lagen we echt op elkaar. We leken net konijnen.”

Een aantal participanten noemt dat ze regelmatig seks hebben met hun partner, omdat ze elkaar al zoveel zien. Zoë³⁹ woont samen en ziet haar vriend elke dag. Zij benoemt dat haar behoefte aan intimiteit vervuld wordt, maar dat ze misschien minder seks heeft dan voor de pandemie. Volgens meerdere participanten wordt er verhoudingsgewijs ten tijde van COVID-19 meer geknuffeld dan gesekst. Zij beschouwen dit niet als negatief en zijn dan ook tevreden over de intimiteit in hun relaties. Dit geldt ook als er een verminderd libido is, zoals bij de partner van Noor⁴⁰, die een polyamoureuze relatie hebben. Noor vertelt mij tijdens een online interview, terwijl ze wat heen en weer wiebelt op een bureaustoel:

“Seks is altijd hetzelfde en het is wel fijn, maar het is fijn als er nieuwigheid in zit. Het hele leven is nu geen nieuwigheid. Daardoor heeft mijn vriendin er niet altijd heel veel zin in. We knuffelen wel veel en slapen samen, dus de intimiteit mis ik niet.”

Barrios’ (2016, 30) gedachtegoed sluit hierop aan: mensen passen zich aan in een nieuwe situatie en het leven verandert mee, als een vorm van veerkracht. Wat verder invloed heeft op het verminderde libido tijdens COVID-19 is het missen van prikkels van buitenaf, doordat er bijvoorbeeld niet meer geflirt kan worden waar anderen bij zijn of buiten de relatie om. Zo vertelt Samuel⁴¹, die voor de gein zijn schermachtergrond heeft ingesteld alsof hij in een weiland zit met een schaap:

“We merken vlogen op het gebied van seks. We leven in een andere context. Normaal gesproken als ik mijn vriendin lekker zie dansen op een festival, voel ik mij tot haar aangetrokken. En al dat soort momenten mis je. In een relatie kan dat gevolgen hebben voor hoe je elkaar nu ziet en in hoeverre je nu ‘ik vind je aantrekkelijk’-prikkels ervaart. Nu zit ik soms gewoon op de bank met mijn armen over elkaar lekker een serietje te kijken, dan ben ik daar niet per se mee bezig.”

³⁹ Semigestructureerd interview met Zoë door Dagmar op 18 februari 2021.

⁴⁰ Semigestructureerd interview met Noor door Dagmar op 24 februari 2021.

⁴¹ Semigestructureerd interview met Samuel door Dagmar op 19 februari 2021.

Hoofdstuk 4 Beleving van de maatregelen door singles (Robin Ravestein)

In dit hoofdstuk zal ik jullie meenemen in de belevingswereld van vrijgezellen tijdens de pandemie. In de eerste paragraaf zullen de meningen over de verschillende maatregelen uiteengezet worden, met de implicaties die deze met zich meebrengen op het dagelijks leven en date-leven. Vervolgens zal in de tweede paragraaf de verandering in manier van daten en het gebruik van datingapps worden beschreven.

4.1 Mening over- en opvolgen van de maatregelen⁴²

Door de lockdown en de bijbehorende maatregelen vinden jongvolwassenen het moeilijk om hun normale leven te leiden. Velen geven aan dat ze normaliter veel verschillende mensen zagen, vaak onderweg waren en veel verschillende activiteiten ondernomen. De meesten geven aan dat zij zich voor ‘de ander’ aan de maatregelen houden en niet per se voor zichzelf. De maatregelen worden over het algemeen als zeer negatief ervaren.

Eén gast per dag

Door de coronamaatregelen oefent de overheid macht uit op haar burgers. Deze maatregelen zijn een uiting van institutionele macht (Foucault 1982, 784) omdat ze door de overheid worden opgelegd en voor iedere burger gelden. Er geldt een regel van één gast per dag per huishouden. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen stelletjes die samenwonen en mensen met huisgenoten. Omdat er in studentenhuizen meerdere mensen in één huis wonen, is de één gast per dag regel vaak niet te doen omdat iedereen wel iemand op bezoek wil hebben (Braat 2020). Mensen met een relatie worden geprivilegieerd, omdat hun partner vaak niet wordt meegeteld in het aantal gasten, zeggen Marco⁴³, Sarah⁴⁴ en Ludo⁴⁵. Zij geven dan ook aan dat er in hun

⁴² De maatregelen veranderen continu. De data voor dit onderzoek is verzameld in de maanden feb. - apr. 2021. Toen waren er andere maatregelen van kracht dan nu (juni 2021).

⁴³ Semigestructureerd interview met Marco door Robin op 2 maart 2021.

⁴⁴ Semigestructureerd interview met Sarah door Robin op 15 februari 2021.

⁴⁵ Semigestructureerd interview met Ludo door Robin op 5 maart 2021.

(studenten)huis met twee maten wordt gemeten. Zo is er in sommige huizen afgesproken dat er meerdere mensen over de vloer mogen komen, maar dat het niet de bedoeling is dat je samen met je gast in de keuken gaat koken, omdat er dan geen afstand kan worden gehouden met andere huisgenoten. Ik praat hierover met Sarah⁴⁶, een frisse jonge meid met een kleurrijke trui aan. Ik hoor de irritatie in haar stem als zij spreekt van ongelijkheid:

“Wat ik vervelend vind: ik heb geen relatie en twee van mijn huisgenoten wel. Het is een beetje de tweedeling van single-mensen en relatie-mensen, want die relatie-mensen zeggen van ‘ik wil gewoon met mijn vriendin in de keuken staan’. Maar ja, we hebben wel de afspraak gemaakt met z'n allen dat we niet met onze gasten in de keuken gaan staan.”

Sarah trekt in dit geval aan het kortste eind, omdat zij geen relatie heeft. Haar huisgenoten hebben besloten dat hun partners niet meetellen als gast waardoor zij wel samen in de keuken mogen koken. Er vindt een ordening plaats in het soort relatie: vrienden tellen wel mee als gast en mogen daarom niet in de keuken komen, maar partners tellen niet mee en genieten daardoor een privilege. Hierin wordt duidelijk dat het lichaam en wat daarmee gedaan wordt een medium van sociale controle is die door macht gereguleerd wordt (Foucault 1980, 12). De macht in deze situatie zit in het opleggen van de eigen regels aan de single huisgenoten, door de huisgenoten die een relatie hebben. Vervolgens interpreteren de huisgenoten met een relatie deze regels op hun eigen manier. Het wordt de vrijgezelle huisgenoten letterlijk verboden om zich daar met hun lichamen te bevinden. Degenen met relatie vinden dat zij wel het recht hebben om met hun partner in de keuken te koken. Dit is in het studentenhuis van Marco⁴⁷ ook het geval:

“Het is ook wel een komen en gaan van mensen: stel er zijn vijf mensen met een relatie dan mag de aanhang er ook gewoon tegelijkertijd zijn.”

De situatie die Marco beschrijft benadrukt het privilege dat zijn huisgenoten met partner hebben. Dit privilege gaat over het recht van mobiliteit (Salazar & Jayaram 2016, 2-3). Stelletjes worden in huis niet beperkt om te gaan en te staan waar ze willen en hebben daardoor een grote mate van bewegingsvrijheid (Arendt 1961, 191-217). Dit geldt niet altijd voor

⁴⁶ Semigestructureerd interview met Sarah door Robin op 15 februari 2021.

⁴⁷ Semigestructureerd interview met Marco door Robin op 2 maart 2021.

vrijgezellen, zoals Sarah. Volgens haar komen de coronaregels vaker in het geding als iemand zichzelf als de uitzondering beschouwt. Dit wordt door de helft van de participanten beaamd. Ze⁴⁸ vertelt lichtelijk gefrustreerd:

“Hij zegt “zij (zijn vriendin) is een reguliere gast”. Dan zeg ik “ja ik zie bepaalde vrienden ook twee keer per week”. Het voelt een beetje oneerlijk. Omdat jij een relatie hebt mag je wel seks hebben en knuffelen en in de keuken staan en koken en alles.”

Er is sprake van beperkte bewegingsvrijheid voor Sarah: zij heeft niet dezelfde mogelijkheid om zich te bewegen als stelletjes. Voor haar gelden restricties en daarmee wordt haar mobiliteit beperkt (Arendt 1961, 191-217; Salazar & Jayaram 2016, 2-3). Zij wordt benadeeld als vrijgezel zijnde: als zij een relatie had gehad zou het niet als een ‘gevaar’ worden beschouwd als zij met haar partner in de keuken zou staan. Hier wordt de dichotomie van ‘*purity and danger*’ van Mary Douglas (2003) zichtbaar. Het menselijk lichaam staat symbool voor een begrensd systeem. De begrenzing die hier optreedt is het vrijgezel zijn: dan is het niet de bedoeling om seks te hebben tijdens COVID-19, in ieder geval niet met veel verschillende mensen (Rutgers 2020; Loketgezondleven.nl 2021; Soa Aids Nederland 2021). Sarah⁴⁹ zegt dat het oneerlijk is: haar huisgenoot met een relatie geniet een soort ‘puurheid’ (Douglas 2003) en wordt daarom niet als bedreigend gezien. Hier komt het stigma op het vrijgezel zijn naar boven (Lahad 2017, 118). De omstanders, in dit geval haar huisgenoten, kijken door een bepaalde bril en geven zichzelf vrijheden die niet voor de ander gelden.

*Fietsen voor je leven*⁵⁰

Het is tien voor negen s ’avonds, oftewel: spitsuur in het centrum. De fietsers vliegen je om de oren, zo druk is het zelfs overdag niet op het fietspad. Maar tijdens de avondklok telt elke minuut. Het idee dat we voor het laatst zo'n situatie hadden tijdens de Tweede Wereldoorlog geeft me een ontstemd gevoel: zoiets gebeurt dus echt alleen in tijden van crisis. Het zweet gutst van mijn voorhoofd, zo hard trap ik op mijn fiets. Ik moet en zal op tijd thuis zijn, voordat de klok negen uur slaat. Het is mij die 95 euro niet waard. De meest beruchte maatregel sinds het uitbreken van COVID-19 is in mijn ogen een ondoordachte

⁴⁸ Semigestructureerd interview met Sarah door Robin op 15 februari 2021.

⁴⁹ Semigestructureerd interview met Sarah door Robin op 15 februari 2021.

⁵⁰ Vignet geschreven op 28 februari 2021.

actie van de overheid. Ik weet dat jonge mensen hun vrienden willen zien en met hun inventieve geest zullen zij daar manieren voor bedenken, nu het niet meer mag na negenen. Ik betrap mezelf erop dat ik, ondanks dat ik me al ruim een jaar aan de maatregelen houd, zin heb om ertegenin te gaan. Het is geen onwil, geen activistische middelvinger naar de ideologieën van overheid. Ik wil gewoon tijd doorbrengen met beste vriendinnen. Verder zie ik amper mensen, dus het moet kunnen. Als je wilt dat de avond langer duurt dan even samen eten en weer naar huis, is bij elkaar logeren een uitkomst. Hoe fijn het ook is, de me-time die je overhoudt als je na een twee uurtjes sociaal doen weer op tijd thuis bent, dat is niet hoe ik een zaterdagavond voor me zie. Dus worden de luchtbedjes uitgerold en kan er één iemand bij de gastvrouw in bed. Tot zover de anderhalve meter afstand dus. Als dit belachelijke idee nou echt zou werken, dan zou ik me veel gemotiveerder voelen mij er daadwerkelijk aan te houden. Ik mis al mijn vrienden en familie al te lang en nu wordt dit nog meer beperkt. Ik wil nabijheid: echte gesprekken tot diep in de nacht en daarna lekker in mijn eigen bed slapen. De dingen delen die ertoe doen: daar is tijd voor nodig. En laat tijd nou net hetgeen zijn dat de overheid ons na negen uur niet gunt.

Avondklok

In bovenstaand vignet heb ik een beeld geschetst van mijn beleving van de avondklok. Hoewel ik verder vrij goed met de andere maatregelen om kon gaan, viel deze me extra zwaar. En ik ben niet de enige. Overdag is iedereen druk met de studie of werk, normaal gesproken zou je daarna bij vrienden gaan eten en daar de hele avond blijven. Rond een uur of negen zou juist het serieuze gesprek op gang komen, maar nu blijft er weinig tijd over om de diepte in te gaan. Het merendeel van de vrijgezellen geeft aan dat de avonduren de belangrijkste en enige momenten zijn, op het weekend na, om vrienden te zien. Ludo⁵¹ vult daarop aan, met verontwaardiging in zijn stem:

“Die avondklok verpest een beetje mijn check-in met mensen, ook die van mensen met mij. Dat we aan elkaar kunnen vragen hoe het écht met je gaat. Ik vind dat heel belangrijk. Nu kom je niet eens aan persoonlijke onderwerpen toe zoals daten: dat ik

⁵¹ Semigestructureerd interview met Ludo door Robin op 5 maart 2021.

aan mijn vrienden vraag ‘hoe staat het daarmee?’ Of dat mijn ouders aan mij vragen of ik nog met iemand aan het daten ben.”

Het welzijn en de mentale gezondheid van mensen wordt beïnvloedt door een gebrek aan sociale activiteiten (Sapkota 2020, 37). Ludo kan zijn vrienden en ouders minder lang zien vanwege de avondklok, waardoor de kwaliteit van hun tijd samen achteruit gaat. Intieme vriendschappen komen nu door deze maatregel in het geding. Om deze zware periode aan te kunnen, hebben met name jongvolwassenen veel behoefte aan hun sociale netwerk. Dan kan veerkracht optreden omdat men zich gesteund en gezien voelt (Sakurai & Chughtai 2020, 586). Mensen missen momenteel het meeste om mensen spontaan te zien en in het echt af te spreken (Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 117). Watson (2021, 148) benadrukt de rol die digitale communicatie kan spelen, nu fysiek contact wegvalt. Het bij elkaar ‘checken’ zoals Ludo⁵² dat noemt, is een voorwaarde om intimiteit en sociaal contact te verhogen. Als mensen elkaar kunnen zien en horen is de kwaliteit van dit contact nog beter (Watson 2021, 148). Technologie kan dit gat opvullen, maar opvallend genoeg geeft vrijwel niemand van de vrijgezellen aan dat zij diepgaand contact nu online zoeken. Dat heb ik aan het begin van de eerste lockdown wel gedaan in de vorm van videobellen. Vooral met vrienden die in andere steden wonen. Nu hoor je van iedereen dat zij juist ‘die schermen’ zat zijn, omdat iedereen al non-stop achter een scherm zit voor studie, online borrels en werkdingen.

Opmerkelijk is dat een deel van de vrijgezellen aangeeft dat het proces van daten door COVID-19 wordt versneld, voornamelijk door de avondklok. Zoals te lezen was in 3.2. beschrijft Nguyen (2020) hoe ten tijde van COVID-19 intimiteit sneller tot stand komt omdat men ineens op een andere manier tijd met elkaar doorbrengt. Vanwege de geringe opties om te daten, spreken participanten sneller met hun date thuis af. Dat heeft als gevolg dat rond de avondklok, het tijdstip dat het normaal gesproken net gezellig zou worden, dates blijven hangen en daarna logeren. Voor COVID-19 zou dit niet zo snel zou gebeuren. Sarah⁵³ vertelt:

“Als je dan een date hebt in een cafeetje, ga je niet ineens zoenen middenin dat café. Terwijl als je thuis zit: ik heb best wel vaak gehad dat een guy dan ineens naar me toe leunde, dat ik dacht: eigenlijk heb ik niet zo'n zin om nu te gaan zoenen. En dan is er

⁵² Semigestructureerd interview met Ludo door Robin op 5 maart 2021.

⁵³ Semigestructureerd interview met Sarah door Robin op 15 februari 2021.

toch een bepaalde druk dat je seks gaat hebben en blijft slapen daar bij je date, vanwege die avondklok en dat vind ik eigenlijk wel heel vervelend.”

Het lijkt alsof thuis de grenzen makkelijker overschreden worden. Zoals Sascha⁵⁴ vertelde in het vorige hoofdstuk: je bed staat in dezelfde ruimte en is daardoor dichtbij. Dit is problematisch omdat Sarah aangeeft dit heel vervelend te vinden. Er wordt in deze geschetste situatie niet duidelijk om consent gevraagd: de jongen leunt naar voren en verwacht een kus en wellicht meer. Ook al zijn zoenen en seks vaak een onderdeel van het date-proces (Nguyen 2020; Wang 2017), het mag nooit als vanzelfsprekend worden beschouwd dat iemand ‘daar recht op heeft.’ Momenteel is er een nieuwe verkrachtingswet in ontwikkeling, op initiatief van minister Justitie en Veiligheid Ferdinand Grapperhaus. Deze wet moet ervoor zorgen dat in de toekomst seks zonder toestemming als verkrachting geldt en hierdoor als strafbaar feit wordt beschouwd (Het Parool 2021; Rijksoverheid 2021). Hierdoor worden burgers beter beschermd en zullen slachtoffers mogelijk sneller aangifte doen nu er makkelijker stappen ondernomen kunnen worden. Deze nieuwe wet is een vorm van *biopower* (Foucault 1998, geciteerd in Taylor 2014, 140). In deze theorie heeft de overheid de macht in handen over lichamen door middel van regels, maar kunnen mensen met hun lichamen ook macht uitoefenen. Door grenzen aan te geven door middel van consent neemt men zelf de regie over het lichaam. Als een grens overschreden wordt, kan hiervoor aangifte worden gedaan bij de overheid. Zo beschermt de overheid haar burgers en wordt de regie over het lichaam weer teruggegeven aan de burger. Ook wordt hierin de *dialectic of control* zichtbaar (Giddens 1979, 145). Er vindt een tweezijdige machtsverhouding plaats: macht van bovenaf uitgeoefend door de overheid door middel van wetten en regels en macht van onderaf uitgeoefend door de burgers door middel van acties, zoals het doen van aangifte.

Stigma op ‘vieze dingetjes’ doen

Vrijgezellen voelen soms de druk van buitenaf om zich te moeten verantwoorden hoe zij hun date- en seksleven tijdens corona invullen. Normaliter zou deze leeftijdsgroep ongedwongen experimenteren met seks (De Graaf et al., 2009). Nu is dat anders en geven sommigen aan de druk te voelen om zich aan de maatregelen te houden. Dit houdt in dat men niet intiem is met

⁵⁴ Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

iemand die niet tot zijn of haar huishouden behoort (RIVM 2020b). Job⁵⁵ fronst zijn wenkbrauwen terwijl hij vertelt:

“Ik voel ook wel die druk om niet zomaar random naar iemands huis te gaan om daar ‘vieze dingetjes’ te doen en dan weer terug naar huis. Dan ben je wel die persoon die in een harde lockdown met iemand naar bed is geweest.”

Job zou zichzelf veroordelen als hij tijdens de lockdown, een periode van strenge regels, met iemand naar bed zou gaan terwijl dit eigenlijk niet de bedoeling is. Er is wederom sprake van *purity and danger* (Douglas 2003) omdat Job het hebben van seks letterlijk ‘vieze dingetjes’ noemt. Dat is niet puur en niet verantwoord. Douglas (2003) doelt met haar tweedeling op ‘het vervuilen van het sociale lichaam’, in dit geval is het seks dat voor die vervuiling zorgt. Het sociale lichaam staat symbool voor de vrijgezellen die niet de ruimte krijgen om tijdens corona te experimenteren en elke week een andere (seks)date te hebben. Door geen seks te hebben disciplineert Job zichzelf, wat kan worden gezien als een belichaming van institutionele macht (Foucault 1982, 784). Deze macht wordt gebruikt door overheden om burgers in het gareel te houden, maar in dit geval houdt Job zichzelf in het gareel en komt de macht van binnenuit. Ook zien we hier seksualiteit als ordeningsprincipe terugkomen (Wilson 2019). De maatschappij prioriteert samenwonende, monogame stellen. Dit doen zij door middel van de maatregelen: deze stellen vormen één huishouden (Portolan 2020). Er worden geen opmerkingen gemaakt als deze partners seks hebben met elkaar, dat vindt men normaal. Maar elke week met iemand anders naar bed, dat kan niet ten tijde van COVID-19. Seks wordt gezien als een vorm van gevaar, wat in lijn is met het argument van Rubin (1984, 267) waarin seks in crisistijden als iets slechts wordt beschouwd. Hier wordt de burger op een ongelijke manier gestraft: veel seks met verschillende soorten mensen mag niet, of beloond: seks hebben met één partner is de norm, dan houd je je als brave burger aan de regels en doe je niks verkeerd. Dit wordt bepaald door de sociaal- culturele normen van een maatschappij (Nagel 2003, 46; Wilson 2019). De maatregelen versterken de norm die de Nederlandse maatschappij in dit geval bevat: monogamie (Smit 2015). De focus ligt op het hebben van één partner waar men seksueel intiem mee kan zijn (Koktvedgaard Zeitzén 2020, 3; Kanazawa & Still 1999, 25). Door de maatregelen wordt deze hegemonie afgedwongen bij degenen die als seksueel afwijkend worden gezien (Nagel 2003, 46-48). Omdat monogamie de norm is, worden hier de

⁵⁵ Semigestructureerd interview met Job door Robin op 9 februari 2021.

maatregelen op gebaseerd (Portolan 2020) en delven degenen die buiten deze norm vallen het onderspit. In dit geval: de vrijgezellen en mensen in polyamoreuze relatie, te lezen in hoofdstuk vijf.

Voor wie houden we ons aan de maatregelen

De afbeelding hierboven is een poster van de landelijke campagne “Daar doe ik het voor” opgezet door de Rijksoverheid in samenwerking met de Landelijke Kamer van Verenigingen (2021). Het doel is studenten te motiveren zich aan de maatregelen te houden. Bijna alle vrijgezellen, voornamelijk studenten,⁵⁷ houden zich voor de kwetsbaren van de samenleving of voor hun ouders aan de maatregelen. Onderling met vrienden wordt er weinig afstand gehouden omdat dit vaak niet te doen is. Roos⁵⁸ haalt haar schouders op:

“Je merkt aan heel veel jongeren dat ze het niet voor zichzelf doen omdat zij erg zelf weinig last van gaan hebben. Ze doen het juist voor die vader of een vriend of vriendin met een kwetsbare gezondheid.”

⁵⁶ Afbeelding: Landelijke Kamer van Verenigingen (2021), <https://studentendoenhetvoor.nl/campagne/>.

⁵⁷ In dit onderzoek.

⁵⁸ Semigestructureerd interview met Roos door Robin op 9 februari 2021.

Roos laat zien dat in haar omgeving weinig angst heerst om zelf ziek te worden. Ze zijn zich er wel van bewust dat er mensen in hun omgeving zijn waarbij een besmetting wel tot ernstige complicaties kan leiden. Toch wordt er soms weinig afstand gehouden van vrienden en familie. Het sociale netwerk van mensen vormt een belangrijk aspect van iemands veerkracht (Clay et al., 2016, 338), het is dan ook belangrijk om tijd door te brengen met dit netwerk. Dit is soms lastig wanneer er fysieke afstand moet worden bewaard, uit angst om een kwetsbaar iemand te besmetten. Het virus wordt immers overgebracht door middel van fysiek contact (Lehmiller et al., 2020). Angst voor besmetting is een van de gevolgen van het coronavirus. Mensen houden daardoor afstand. Deze impact op fysiek contact heeft ook gevolgen voor de manier van daten. De volgende paragraaf zal dit verder toelichten.

4.2 Verandering in manier van daten

Ervaring vrijgezel zijn in coronatijd

Waar daten door COVID-19 soms wordt versneld, kan het ook zijn dat de kwaliteit van daten door COVID-19 afneemt. Vanwege de maatregelen is er minder tijd om samen te zijn, waardoor een date soms niet af is, benoemt Ludo⁵⁹. Verder geven sommigen aan dat zij nog wel met mensen afspreken, maar dit betreft vaak mensen die zij al kenden voordat COVID-19 uitbrak. Anderen geven aan een (vaste) scharrel te hebben waar zij regelmatig seks mee hebben. Sascha⁶⁰ blijft ook daten tijdens COVID-19:

“Corona heeft wel de manier waarop ik date veranderd. Ik doe nu meer moeite: kleed me mooi aan en pep mezelf op met muziek. Nu alle kroegen dicht zijn moet je die bevestiging dat je leuk bent uit jezelf halen. Je kan niet meer zo makkelijk flirten. Pre corona had je veel interacties met mensen en voelde je je gezien en aantrekkelijk. Je moet ook inventief zijn qua locaties: iemands huis is geen sexy plek om te daten.”

Esther Perel⁶¹ (Conroy 2021) beargumenteert dat iemands aantrekkelijkheid wordt bepaald door iemand in interactie met anderen te zien. Dit was ook te lezen in hoofdstuk drie, waarin

⁵⁹ Semigestructureerd interview met Ludo door Robin op 5 maart 2021.

⁶⁰ Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

⁶¹ Relatiedeskundig en psychotherapeut.

vrijgezellen het non-verbale aspect als belangrijke factor noemen. Sascha⁶² noemt daarnaast zelf in interactie zijn met anderen als voorwaarde. Momenteel is de groeps grootte waarin mensen samen mogen komen teruggebracht naar twee personen waardoor het niet vaak voorkomt dat je een nieuw iemand leert kennen in groepsverband. Door dit gebrek aan interactie is het lastig te bepalen of iemand leuk is.

Date initiatieven

Jongvolwassenen verzinnen manieren om daten toch leuk te houden in deze tijd. Zo hebben Jimmy, Leroy en Stefan 'Idateje' (2021) opgericht, met als doel mensen die op date willen te verrassen en te ontzorgen. Dit geldt voor zowel vrijgezellen die op hun eerste date gaan, tot stelletjes die al tien jaar samen zijn. Het concept is tijdens COVID-19 bedacht en ze bieden volledige pakketten aan of bedenken voor jou een date op maat, die helemaal bij je past. Tijdens COVID-19 wordt er een beroep gedaan op de creativiteit van degene die wil daten. Hier kan een initiatief als Idateje een uitkomst bieden.

Gebruik datingapps en sociale media

⁶² Informeel gesprek met Sascha door Robin op 2 april 2021.

⁶³ Afbeelding Shutterstock.com, https://www.shutterstock.com/nl/image-photo/woman-using-dating-app-swiping-user-1067926880?id=1067926880&irclickid=3C7VynVgrxyLWLMwUx0Mo3EJUkB1LLW3h3NWSU0&irgwc=1&utm_medium=Affiliate&utm_campaign=Elevated%20Logic%2C%20LLC&utm_source=426523&utm_term=STOCKSNAP_SEARCH-NORMAL_API&c3ch=Affiliate&c3nid=IR-426523

Normaliter gold voor vrijgezellen: ga je elk weekend op stap, dan heb je elk weekend de mogelijkheid om nieuwe mensen te leren kennen. Dit kan leiden tot een *one-night-stand*⁶⁴ (Diamond et al., 1999, 178-180; Zhang et al. 2014, 2-3) of het ontmoeten van mensen om mee te daten (Harper et al., 2004, 354; Nguyen 2020). Nu dit alles wegvalt neemt de technologie het over (Van Ouytsel et al., 2016, 76-77). De motieven van vrijgezellen om datingapps te gebruiken lopen uiteen. Sommigen vinden hun kracht in het voeren van online gesprekken, terwijl anderen liever iemand in de kroeg versieren. Bart⁶⁵ noemt als voordeel van een Tindermatch dat je zeker weet dat je elkaar aantrekkelijk vindt:

“Ik heb er een hekel aan als ik uitga: want ik ben heel slecht in flirten. Tinder is heel erg fijn in de zin van: er is een aantrekking tussen jullie want jullie hebben elkaar geliked. Terwijl als ik uitga en iemand kijkt naar mij, dan denk ik diegene kijkt gewoon lekker rond.”

Voor hem biedt een datingapp juist een uitkomst, omdat hij daar beter tot z'n recht komt dan in de kroeg. Dit laat zien dat door technologie ook seksualiteit en verbondenheid kan worden ervaren door elkaar te bevestigen met een 'like' (Coleman 2010 geciteerd in De Leon 2017, 469; Watson 2021, 138-143; Baffelli & Schroöder 2021, 59). Hij ziet een aantrekkelijk meisje en kan op een laagdrempelige manier een gesprek beginnen, veilig vanachter zijn telefoon. Het heeft iets tastbaars om op een datingapp te zitten, omdat men potentiële matches kan vinden die dichtbij zijn, door middel van naar rechts 'swipen'⁶⁶. Zo kan een match ontstaan en vandaaruit een gesprek (Hobbs, Owen & Gerber 2017, 272). De tegenhanger van het tastbare is het vluchtige in het gebruik van datingapps. Bart⁶⁷ beaamt dit:

“Mensen hebben dus eerder de neiging om van de een naar de ander te gaan omdat je eigenlijk altijd wel een 'beter, leuker, knapper iemand' kan vinden. Je bent eigenlijk altijd een soort van op zoek naar mijn idee. Mensen zijn op zoek zijn naar iemand; naar verwantschap, herkenning of erkenning.”

⁶⁴ *One-night-stand* komt uit de Engelse straattaal “voor één nacht”. Het staat voor een korte seksuele relatie met een onbekende (Zhang et al., 2014, 2-3).

⁶⁵ Semigestructureerd interview met Bart door Robin op 25 februari 2021.

⁶⁶ Naar rechts 'swipen' betekent iemand op het scherm van de datingapp naar rechts 'vegen' Dan laat je zien dat je iemand leuk vindt door diegene een 'like' te geven.

⁶⁷ Semigestructureerd interview met Bart door Robin op 25 februari 2021

Hierin wordt *liquid love* wederom duidelijk: van de een naar de ander gaan en vind je het dan niks? Op naar de volgende (Hobbs, Owen & Gerber 2017, 272; Baumann 2003, 63). Ondanks de vluchtigheid van de apps is er wel een bepaald verlangen om erkend te worden, zegt Bart⁶⁸ (Bridges 2012). Als mens wil je bij iemand horen, dat is ook een soort van verwantschap en hierin komt de *human-pair-bond* nogmaals terug (Weston 1997; Morris geciteerd in Bridges 2012, 31-32). Opvallend is dat de mensen die ik sprak op datingapp Bumble vrij positief waren over online daten. Ik praat hierover met Sven⁶⁹, een vlotte jongen die op een van de foto's op zijn profiel breed lachend met een surfplank in zijn handen staat:

“Bevalt me best goed eigenlijk, een leuke manier om toch te dagelijkse sleur te doorbreken. Zelfs de minder geslaagde dates waren toch heel interessant en stimulerend omdat we nu zo weinig meemaken.”

Hij vindt dat een datingapp vooral een uitkomst biedt in deze tijd. Hierin wordt duidelijk dat technologie de sleur doorbreekt omdat er hierdoor weer contact mogelijk is (Constable geciteerd in Attwood et al., 2017, 249-250). Naast het gebruik van datingapps zijn er andere vormen van (sociale) media een manier om met elkaar in contact te komen (Van Ouytsel et al., 2016, 76-77). Zoals Instagram, een veel gebruikt medium onder jonge mensen wat als primair doel heeft relaties onderhouden en informatie over anderen krijgen (Fejes-Vékássy, Ujhelyi, and Faragó 2020, 1216). Roos⁷⁰ zegt hierover:

“Ik weet niet of dat iets is tussen meiden, maar er werden altijd wel veel DM's⁷¹ gestuurd bij ons. Misschien is dat ook puur toeval. Ik heb wel af en toe dat ik dan een berichtje kreeg van iemand die ik helemaal niet kende. Verder heb ik niet echt gebruik gemaakt van Instagram, ik ben daar niet zo goed in. Ik was al snel van hier heb je mijn nummer stuur me maar een berichtje.”

Volgens haar is Instagram een laagdrempelige manier omdat iedereen elkaar kent en iedereen elkaar ‘volgt’. Ze vervolgt dat het, als je op vrouwen valt, een makkelijke manier is om mensen

⁶⁸ Semigestructureerd interview met Bart door Robin op 25 februari 2021.

⁶⁹ Informeel gesprek op Bumble met Sven door Robin op 28 februari 2021.

⁷⁰ Semigestructureerd interview met Roos door Robin op 9 februari 2021.

⁷¹ Een "DM" staat voor *direct message*. Dit is een manier van berichten sturen via Instagram.

te vinden: “Op Instagram komen al die mensen een beetje bij elkaar.”⁷² De gesprekspartner hoeft niet meer fysiek dichtbij te zijn, dit kan ook online (Ito & Okabe 2005, 7).

In dit hoofdstuk is veel geschreven over de nadelige gevolgen van de corona-crisis. Concluderend kan worden gesteld dat vrijgezellen het zwaar hebben in deze periode: ze hebben minder *quality time* met hun naasten door de maatregelen en vinden het lastig om nieuwe mensen te leren kennen nu potentiële ontmoetingsplekken dicht zijn. Daarnaast hebben zij minder seks en andere vormen van fysieke intimiteit, wat de meesten erg missen.

Om af te sluiten met iets positiefs: er zijn ook fijne dingen die deze periode met zich meebrengt. Zo geven sommigen aan dat zij meer tijd voor hun vrienden hebben omdat ze minder druk zijn. Voor een enkeling is het een periode van rust en bezinning, nu er weinig afleiding van buitenaf is. Je wordt op jezelf teruggeworpen en kan hierdoor met jezelf aan de slag. Ook kan op een gezonde manier een break-up worden verwerkt, nu het lastig is om meteen een nieuw persoon te vinden ter afleiding van het verdriet. Als laatste wordt verteld dat er in deze periode ruimte is voor zelfontwikkeling en reflectie, iets wat in het drukke bestaan voor COVID-19 niet zo vanzelfsprekend was.

⁷² Semigestructureerd interview met Roos door Robin op 9 februari 2021.

Hoofdstuk 5 Beleving van de maatregelen door jongvolwassenen in een romantische relatie (Dagmar Lund)

5.1 Mening over- en opvolgen maatregelen

Als ik het woord ‘coronamaatregelen’ noem tijdens de gesprekken met jongvolwassenen in een romantische relatie zucht de één net wat harder dan de ander. Desondanks worden de maatregelen als ‘wel oké’ bestempeld. De maatregelen kunnen gezien worden als een vorm van Foucault’s *biopower* (1998, geciteerd in Taylor 2014, 140), wat inhoudt dat een overheid controle en macht heeft over een populatie en hun lichamen. Dit wordt zichtbaar in het beleid van de overheid in de vorm van maatregelen, die zij opleggen aan de bevolking. Hierin gebruikt de overheid haar macht, wat een uiting is van institutionele macht. Als mensen deze regels niet naleven zitten er consequenties aan verbonden, zoals een boete (Rijksoverheid, 2020).

Jongvolwassenen hebben verschillende motieven om de maatregelen wel te aanvaarden. De meerderheid is gewend geraakt aan deze regels. Ze hebben de saaiheid omarmd en zich erbij neergelegd. Ze houden zich er net als aan andere gedragsregels aan, zoals het verbod op fietsen op de stoep. Een aantal kan zich verplaatsen in hun medeburgers, zoals de kwetsbare risicogroep ouderen (Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 56-57). Mijn participanten geven aan nauwelijks ziek te zijn geweest door het virus en ook in hun naaste omgeving zijn er weinig coronapatiënten. Ze vinden het niet prettig om in quarantaine te moeten, maar dit is in hun ogen niks in vergelijking met risicogroepen die soms moeten vrezen voor hun leven. Dit sluit aan bij een rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau (2021, 21) waarin het collectief belang voorop wordt gesteld. Zelfs door diegenen bij wie de maatregelen ervoor hebben gezorgd dat toekomstplannen niet door konden gaan, zoals bij een huwelijk⁷³ en emigratie⁷⁴, wordt de maatregel als legitiem beschouwd. Er is vertrouwen in de overheid en hun keuzes in het invoeren van bepaalde maatregelen, wat *biopower* benadrukt (Foucault 1998, geciteerd in Taylor 2014, 140).

⁷³ Straatinterview met Bente door Dagmar en Robin op 10 maart 2021.

⁷⁴ Semigestructureerd interview met Samuel door Dagmar op 19 februari 2021.

Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (2021, 22) vinden de meeste jongvolwassenen het normaal dat je je aan de coronamaatregelen houdt, ook als je het er niet mee eens bent. In het kader van Giddens' (1979, 14) *dialectic of control* zijn hier twee zijdes te zien die tegenover elkaar staan en in wisselwerking zijn. De ene zijde is in dit geval de Nederlandse overheid, die hierin macht heeft over de andere zijde in dit geval: de Nederlandse bevolking. Door deze wisselwerking is de bevolking verplicht zich aan de regels te houden om zo het machtssysteem te laten werken. Algemeen aanvaarde stellingen krijgen volgens Giddens (1979) kritiek, zoals in dit geval een groep die het niet eens is met de maatregelen, omdat zij deze buitenproportioneel of niet legitiem vinden. Er wordt gesproken van té harde maatregelen en ze staan niet achter de uitvoering ervan omdat ze zich benadeeld voelen, ze zijn er namelijk niet per se om hen te beschermen maar vooral de risicogroepen (RIVM, 2020a). Jongvolwassenen geven aan dat het lastig is om een andere mening te hebben dan degenen die zich wel aan de maatregelen houden.

Dit wordt ook duidelijk tijdens een online interview vroeg in de ochtend, zo zucht Loes⁷⁵ met een gefrustreerde blik:

“Ik heb het gevoel dat ik niet tegen iedereen kan zeggen dat ik kritiek heb op de maatregelen. Sommigen worden dan heel fel. Iedereen heeft dan ook andere ervaringen met corona, dat maakt het lastig.”

Dit laat zien dat de meningen over de maatregelen zijn verdeeld. De ene persoon geeft meer tegenstand (Foucault 1982, 777-795) dan de ander, omdat iedereen de periode anders beleefd, wat Loes ook noemt.

De maatregel die bij alle participanten weerstand oproept is de avondklok. De meesten vinden de avondklok verschrikkelijk, buitenproportioneel en overdreven. Het sociale leven speelt zich voornamelijk 's avonds af en door de avondklok wordt deze tijd hen ontnomen. Wat zij normaal deden was: eerst met vrienden afspreken en daarna logeren bij hun partner. Door de avondklok wordt dit belemmerd, wat invloed heeft op hun relaties en hoe vaak zij elkaar kunnen zien. Doordat jongvolwassenen nu zo sterk beperkt worden in hun bewegingsvrijheid, levert deze maatregelen erg veel kritiek op. Hierop sluit aan dat een aantal vindt dat de avondklok niet werkt en daarom onnodig is.

⁷⁵ Semigestructureerd interview met Loes door Dagmar op 12 maart 2021.

Zoals Lars⁷⁶, waarvan ik zijn gezicht niet kan zien, omdat zijn webcam het niet doet, die aan de telefoon zijn irritaties uit:

“Ik vind zaken als een avondklok gewoon overdreven. Nu gaan mensen juist elkaar opzoeken in de middag en in het begin van de avond. Net zoals geen alcohol na acht uur, nu gaat iedereen het om kwart voor acht halen. Het is niet dat het dan niet meer gebeurt: tijd (om af te spreken met vrienden) wordt alleen anders ingedeeld.”

Volgens sommigen voelen de maatregelen als verstikkend. Via videobellen spreek ik Anna⁷⁷. Ze zit met haar telefoonootjes in op haar grijze bank en vergelijkt het leven tijdens de coronamaatregelen met een leven in een gevangenis: “Nu is het negen uur, allemaal terug naar je cel.” Dit is een vorm van institutionele macht (Foucault 1982, 784). Mensen voelen zich ‘opgesloten’ in hun eigen huis, wat als zeer beperkend wordt ervaren. Deze maatregel heeft een directe en voelbare invloed op de bewegingsvrijheid, doordat het vanwege een mogelijke bekeuring meer kritiek krijgt dan andere maatregelen (Rijksoverheid 2021).

De meeste jongvolwassenen houden niet altijd anderhalve meter afstand van hun vrienden; niet altijd aan de avondklok en ook niet aan de één bezoeker per huishouden per dag. De verplichte quarantaine wordt ook niet altijd nageleefd. Als reden wordt gegeven dat hier weinig controle op is. De maatregel van het dragen van het mondkapje op verplichte locaties wordt wel door iedereen opgevolgd. Er is hier een verschil in ‘*purity*’ en ‘*danger*’ (Douglas 2003). Het niet dragen van een mondkapje wordt gezien als bescherming voor het ‘gevaar’ in dit geval: de coronavirusdeeltjes. Puurheid (Douglas 2003) wordt ervaren als men een mondkapje draagt in publieke ruimtes. Het is niet voor iedereen vanzelfsprekend dat puurheid hen beschermt tegen gevaar. Anna⁷⁸ zegt met opgehaalde schouders:

“Ik ben astmapatiënt, dus soms krijg ik het echt wel benauwd als ik dat mondkapje langere tijd op heb. Dan wil ik het echt wel afdoen, maar dat doe ik niet want ik wil er niet op worden aangesproken.”

Sommige maatregelen worden dus alleen opgevolgd omdat mensen bang zijn in de problemen te raken. In het volgende stuk beschrijf ik een avond waarop ik mij niet aan alle maatregelen hield.

⁷⁶ Semigestructureerd interview met Lars door Dagmar op 1 april 2021.

⁷⁷ Semigestructureerd interview met Anna door Dagmar op 13 maart 2021.

⁷⁸ Semigestructureerd interview met Anna door Dagmar op 13 maart 2021.

Dagboek – Valentijnsdag⁷⁹

Samen met mijn partner heb ik een carnavalsfeestje gepland op Valentijnsdag met een paar vriendinnen. Precies een jaar geleden waren we met dezelfde vriendinnen naar een Valentijnsfeestje geweest. Dit jaar zit er niks anders op dan het thuis te vieren. De deur wordt opgedaan door een als wortel verklede vriendin. In de woonkamer zitten de andere gasten al aan het bier. In totaal zijn we met drie stelletjes. Er wordt weinig over corona gesproken. Het bier vloeit en we raken aangeschoten, het medicijn voor een dansnacht. De gastvrouw heeft een aangename verrassing voor ons: een silent disco. Iedereen krijgt een draadloze koptelefoon op. Het lijkt, wanneer ik mijn ogen dichtdoe, net alsof ik in een discotheek sta te dansen. Ik voel mijn lichaam bewegingen maken die het al een tijd niet heeft uitgevoerd. Als ik mijn ogen open sta ik in een woonkamer, met kamerplanten en een grote plasma-tv. Via het raam kijk ik uit op het blikerige licht van de straatverlichting op de Amsterdamsestraatweg. Ik voel nostalgische gevoelens naar een van de laatste avondjes uit in Amsterdam, vlak voor de lockdown. Waar we vorig jaar om half vijf moesten rennen om een taxi en de laatste trein te halen, beginnen we nu om kwart over acht 's avonds met het opruimen van lege bierflesjes, omdat we anders een boete kunnen krijgen. Aangeschoten fietsen we glibberend en glijdend naar huis: het vriest. De tocht voelt als een race tegen de avondklok, want om vijf voor negen zijn we pas op de helft van de rit. Als de klok om negen uur slaat vluchten mijn partner en ik een woonwijk in. Hier stappen we van de fiets en lopen, voor ons gevoel, redelijk verscholen naar huis. De politie komen we niet tegen, maar het vluchtplan; ieder een andere kant op als we de wouten zien, is in elk geval wel besproken. De missende prikkels en spanning, waar we het eerder deze week over hadden met z'n twee, zijn in elk geval weer voor even aangevuld op deze wereldwijde dag van de liefde.

Uit dit stuk komt naar voren dat door de avondklok de Nederlandse overheid de regie neemt over mijn mobiliteit, waarbij duidelijk wordt dat de bewegingsvrijheid bepaald wordt door de machthebber (Massey 1993, 61; Salazar & Jayaram 2016, 2-3; 1998, geciteerd in Taylor 2014, 140). Dat ik mij hier niet helemaal aan heb gehouden is volgens de *dialectic of control* niet gek: een mens zet zich soms af tegen regels (Giddens 1979, 145).

5.2 Impact op sociale leven en mentale gezondheid

Feesten, evenementen en samenkomsten van mensen in groepsverband is sinds maart 2020 verboden door de overheid (NOS 2020a; NOS 2020b). Uit de interviews en theorie blijkt

⁷⁹ Eigen ervaring van Valentijnsdag van Dagmar op 14 februari 2021.

dat het sociale leven en daarmee ook het contact met vrienden en familie voor sommigen tijdens de corona-pandemie is verminderd (Tilburg et al., 2020, 1-2). Vanwege minder tijd 's avonds door de avondklok wordt het extra moeilijk om contact te kunnen onderhouden met vrienden, dit zorgt ervoor dat de vriendschappen als minder diepgaand worden beleefd.

Ik zie Nienke⁸⁰ frozen tijdens ons videogesprek als ze mij vertelt dat haar sociale contacten ook minder diepgang ervaren:

“Van vriendinnen hoor ik dat ze het wel heel erg moeilijk vinden. Maar die zeggen dan ook: ‘laten we wat overdag doen.’ Je merkt dat zij op die manier eraan denken en die flexibiliteit hebben. Ze vinden het een beetje moeilijk om na werk af te spreken, als ze tot acht werken. Je moet die flexibiliteit hebben om je afspraken te verplaatsen. En anders kan dat dus niet.”

Het resultaat van vrienden minder of korter zien is dat er minder diepgaande vriendschappen ontstaan, waardoor de partner uit de romantische relatie een meer vriendschappelijke rol gaat vervullen. Dit betekent dat romantische relaties naast passie, intimiteit en toewijding, oftewel de *triangular theory of love* van Robert Sternberg (1986), een vierde rol krijgen van vriendschap. Mensen zoeken hun heil in hun relatie, wat ervoor zorgt dat de focus meer op relaties ligt, dit wordt verder beschreven in paragraaf 5.7.

Anderen zeggen dat studie en werk soms belangrijker is geworden dan het sociale leven. Zo zegt Nina⁸¹: “Wat wel doorgaat is studeren en werken. Het is een beetje het enige wat je nu kan doen.” Ook zijn er een aantal participanten die noemen dat het sociale leven zich voor COVID-19 al merendeels online afspeelde. Dit sluit aan bij Constable (geciteerd in Attwood et al., 2017, 249-250) die zegt dat tegenwoordig veel sociale contacten online plaatsvinden. Uit een onderzoek van de Universiteit van Amsterdam (UvA 2020a) bleek al dat sociale contacten wel onderhouden worden door het gebruik van sociale media, (video)bellen, appen, *online gaming* en online spelletjesavonden (UvA 2020a). Het ervaren van vriendschappen en verbondenheid kan ook online (Coleman 2010 geciteerd in De Leon 2017, 469; Watson 2021, 138-143). Toch zeggen veel jongvolwassenen dat zij de online meetings en spelletjes met hun vrienden op een gegeven moment wel beu waren. Hieruit blijkt dat zij naast een online wereld ook de echte wereld nodig hebben om sociale verbondenheid te ervaren.

⁸⁰ Semigestructureerd interview met Nienke door Dagmar op 17 februari 2021.

⁸¹ Semigestructureerd interview en informeel gesprek met Nina door Dagmar op 23 maart 2021.

De hele coronaperiode wordt als lastig ervaren: het is eentonig en uitzichtloos en de mensen vragen zich af hoelang het nog gaat duren. Er wordt gesproken van het missen van pieken en prikkels in het leven, dit heeft effect op het mentale welzijn (RIVM 2021; Van Tilburg et al., 2020, 1-2). Hier spreek ik tijdens een videogesprek over met Olivia⁸². Nadat ze een laatste hap soep heeft doorslikt kijkt ze wat treurig en zegt:

“Ik mis dingen ontdekken, nieuwe mensen ontmoeten, musea bezoeken en een drankje doen. Het wordt uitzichtloos. Ik denk dat het komt door de lengte ervan. Vorig jaar, had ik het idee van volgend jaar zal het wel beter zijn, maar dat is het niet. Ik studeer dit jaar af en ik weet niet wat ik wil gaan doen. Het is allemaal een beetje onzeker.”

Het gemis dat Olivia ervaart was ook aanwezig bij anderen: zij merkten de negatieve gevolgen van de pandemie op hun mentale welzijn, hier sluiten Van Tilburg et al., (2020, 1-2) op aan. Een aantal spreken van een corona-dip in de winter⁸³. Dit is ook zichtbaar in de geestelijke gezondheidszorg waar sinds de tweede golf van de coronacrisis veel meer jongeren aankloppen voor psychische hulp (Hart van Nederland 2021). Uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam (UvA 2020a) blijkt dat de helft van de jongvolwassenen aangeeft dat de pandemie hun stemming negatief heeft beïnvloed: ze slapen minder goed, denken negatiever, voelen zich eenzaam of geïrriteerd en maken zich meer zorgen over hun eigen gezondheid. Gelukkig zijn er ook jongvolwassenen die benoemen dat het hen iets positiefs heeft gebracht. Zo was er meer ruimte om te doen wat ze zelf graag willen. Dit was terug te zien in ons onderzoek: er waren niet alleen maar negatieve belevingen. De zomer⁸⁴ was een fijne periode waarin de coronamaatregelen wat meer losgelaten werden en het sociale leven weer deels werd opgepakt. Hier hadden mensen weer toegang tot bronnen van veerkracht, omdat ze hun vrienden konden knuffelen en zien (Clay et al., 2016, 338; Sakurai & Chightai 2020, 586).

5.3 Gemis door coronamaatregelen

Jongvolwassenen met een corona-relatie⁸⁵ geven aan dat zij sommige dingen nog niet samen hebben meegemaakt. De overheid is met haar coronamaatregelen verantwoordelijk voor de beperking van de bewegingsvrijheid van jongvolwassenen en heeft hiermee een negatief effect

⁸² Semigestructureerd interview met Olivia door Dagmar op 17 februari 2021.

⁸³ Dit was tijdens de tweede golf en er golden toen nog strengere maatregelen zoals de avondklok.

⁸⁴ Juli en augustus 2020.

⁸⁵ Relaties die bij elkaar zijn gekomen tijdens de pandemie.

op de mobiliteit van mensen (Massey 1993, 61). Dit zorgt ervoor dat jongvolwassenen de kans wordt ontnomen om activiteiten te ondernemen met hun nieuwe partner: zoals op vakantie gaan, uitgaan, met grote groepen mensen afspreken, uit eten gaan, attractieparken bezoeken, vrienden ontmoeten, familiebijeenkomsten bijwonen en op het terras zitten.

Ietwat lacherig noemt Willemijn⁸⁶ dat haar relatie in de omgekeerde volgorde verloopt:

“Het startpunt van onze relatie is dat er niet veel kan, waar we veel bankhangen alsof we al jaren bij elkaar zijn. Vanaf hier kan het alleen nog leuker worden.”

Jongvolwassenen die hun partner voor de lockdown hebben ontmoet geven aan dingen in hun relatie te missen door de corona-situatie. Het missen van activiteiten kan het mentale welzijn beïnvloeden (Sapkota (2020, 37). Wat voornamelijk gemist wordt zijn dingen als: uitgaan en feestjes, naar de kroeg gaan, op het terras zitten, steden bezoeken, de bioscoop of musea bezoeken en uit eten gaan. Zij die het gewend waren om wel 'leuke' activiteiten met elkaar te ondernemen ervaren het gemis sterker dan anderen (Van Tilburg et al., 2020, 1-2).

5.4 Invulling van relatie

Een aantal jongvolwassenen noemt dat aan het begin van de pandemie, tijdens de eerste lockdown, ze elke dag met hun partner samen waren.

Nienke⁸⁷ merkt deze verandering:

“Ik vind het heel erg wennen dat er niet echt een einddatum aan je afspraak zit. Ik heb ook wel eens gehad dat ik drie of vier nachten ben gebleven. Waar ga ik anders heen?”

Het wordt als fijn ervaren om veel samen te zijn met een partner. Ze ondersteunen elkaar en hierdoor is er sprake van een vorm van veerkracht (Sakurai & Chightai 2020, 586; Barrios 2016, 30) zelfs als het sociale netwerk deels wegvalt. Dit heeft voor velen voor een versterking in hun relatie gezorgd. Hierdoor leren partners elkaar beter kennen, weten wat ze aan elkaar hebben en zijn comfortabeler met elkaar dan voor COVID-19. Dit sluit aan op Nguyen (2020, 15) die benoemt dat de ontwikkeling van een relatie sneller gaat als er meer tijd in de relatie wordt geïnvesteerd. Toch noemt een aantal samen studeren of werken ervoor zorgt dat er na

⁸⁶ *Walking* interview met Willemijn door Dagmar op 25 februari 2021.

⁸⁷ Semigestructureerd interview met Nienke door Dagmar op 17 februari 2021.

een werk- of studiedag minder te vertellen is, omdat je elkaar de hele dag al om je heen hebt. Ook verminderd het de (seksuele) spanning tussen elkaar.

Zoals Milou⁸⁸, die snel pratend tijdens het interview opmerkt dat dit gevolgen heeft voor haar relatie:

“Op een gegeven moment waren we elke dag samen en we deden elke dag hetzelfde, dan heb je helemaal niet zo veel zin om elkaar te zien. Om even ademruimte te hebben, hebben we een week geen contact gehad. Dat hadden we wel echt nodig. Allebei beseften we in deze week dat we elkaar gewoon heel erg leuk vinden, maar dat we er wel aandacht aan moeten blijven besteden.”

Ondanks dat sommige relaties tijdens COVID-19 in een sleur zijn geraakt, geven velen hiervan de pandemie de schuld, wat aansluit bij Cooper (2016, 355) die zegt dat negatieve gevolgen te wijden zijn aan een crisis. Veerkracht (Sakurai & Chughtai 2020, 586) om de relatie spannend te houden uit zich in het verzinnen van activiteiten om samen te ondernemen. Dit zijn activiteiten buitenshuis zoals wandelen, koffie-to-go halen, boodschappen doen, samen sporten, workshops volgen en op korte vakanties gaan in eigen land. De activiteiten binnenshuis bestaan uit samen koken; eten bestellen bij een restaurant, creatief zijn, samen werken of studeren, een bier- of wijnproeverij houden, seks hebben, films en series kijken, spelletjes doen, gamen, knuffelen, met elkaars huisgenoten chillen en met gezamenlijke vrienden eten. Hieruit is uit op te merken dat het leven conformeert naar de nieuwe situatie die is ontstaan (Barrios 2016, 30). Relaties worden in zekere zin getest of ze bestand zijn tegen een pandemie (Van Tilburg et al., 2020, 591).

Lars⁸⁹ bekijkt het positief:

“De simpele dingen, die voor corona eigenlijk te simpel waren, doen we nu juist. Als we een film kijken dan halen we hapjes bij de supermarkt en doen we kaarsjes aan. Dan heb je het misschien wel net zo gezellig als in de bioscoop.”

⁸⁸ Semigestructureerd interview met Milou door Dagmar op 16 februari 2021.

⁸⁹ Semigestructureerd interview met Lars door Dagmar op 1 april 2021.

Tijdens een diner met Nina en Femke⁹⁰ blikken we terug op een paar avonden eerder:

Datenight

91

Nina: “Dit was echt even een avondje met wat extra’s. Met biertjes en spelletjes We hadden echt tijd voor elkaar en we raakten lekker aan de praat.”

Femke: “We hadden hier eerst nog een discussie over. We hadden deze dag al afgesproken en toen zei Nina opeens zullen we morgen een vriendin uitnodigen? Toen zei ik: ‘Eigenlijk liever niet.’ Toen zei ze: ‘Maar dat doen we al elke avond.’ En toen zei ze, iets wat ze achteraf niet zo bedoeld had: ‘ik vind het een beetje saai.’

Nina: “Ik was gewoon bang dat het weer een avond zou zijn waar we op de bank hangen. Zelfs spelletjes kan ik eigenlijk niet meer zien. Serie, sudoku, we hebben de hele riedel aan activiteiten gehad. We hebben niet meer die prikkels van externen.’

Het missen van prikkels kan verklaard worden doordat het belangrijkste aspect van veerkracht de sterkte van het sociale netwerk is (Clay et al., 2016, 338) en blijktbaar is het hebben van een relatie niet voor iedereen genoeg. Toch hebben alle relaties van de geïnterviewde participanten standgehouden tijdens COVID-19. Toch vertelden zij dat er relaties van vrienden of kennissen stuk zijn gelopen. Hierbij werd als reden genoemd dat er meer druk en focus op de partner ligt en dat dit tot spanningen en uiteindelijk een breuk heeft geleid. Een aantal participanten is verbaasd over het feit dat het zo goed gaat in hun relatie en dat ze zich niet irriteren aan hun partner, terwijl anderen dit wel doen. Er wordt wel meermaals gezegd dat de relatie wel veranderd is.

⁹⁰ Semigestructureerd interview en informeel gesprek met Nina en Femke door Dagmar op 23 maart 2021.

⁹¹ Eigen foto van participant Nina, met toestemming gebruikt.

Zoë⁹² zit midden in haar woonkamer en woont samen met haar vriend die op de achtergrond ook een keer in het scherm te zien is. Zij heeft deze verandering ook opgemerkt:

“Voor corona was ik vijf dagen op kantoor en hij was bezig met stage. En toen zaten we opeens alle twee thuis en dan merk je dat je niet gewend bent zoveel tijd met elkaar te spenderen. Het was wel even lastig om een nieuwe dynamiek te vinden.”

In dit hoofdstuk was te lezen dat romantische relaties veranderen tijdens een wereldwijde crisis: de pandemie. Hierin is een bepaalde veerkracht te halen uit een partner, omdat dit weg is gevallen door de beperkingen van de maatregelen. Relaties houden stand, veranderen en passen zich aan de nieuwe situatie aan. Hoe relaties er precies uit zien verschilt per stel, maar over één aspect zijn zij het met elkaar eens: ze zijn blij een relatie te hebben tijdens de pandemie omdat ze anders eenzamer waren. Ze willen de relatie laten werken en stand laten houden tijdens de pandemie, hier doen ze dan ook hun best voor. Dit laat toewijding zien, één van de hoofdingrediënten van romantische relaties (Sternberg, 1986).

⁹² Semigestructureerd interview met Zoë door Dagmar op 18 februari 2021.

Conclusie (Robin Ravestein en Dagmar Lund)

Deze thesis begon met een citaat over het belang van aanraking. Hoe belangrijk deze aanraking is voor mensen kwam uit ons onderzoek meermaals naar voren. Het blijkt dat de coronacrisis veel invloed heeft op meerdere facetten van het leven van jongvolwassenen, maar bovenal op het ervaren van intimiteit: waar aanraking onlosmakelijk mee verbonden is. Aanraking is een belangrijke, al dan niet de belangrijkste, uiting van genegenheid (Baffeli & Schroër 2021, 58; Ibarra et al., 2020). Daarom kan dit aspect, net als intimiteit, gezien worden als de meest fundamentele levensbehoefte (Bridges 2012), cruciaal voor het mentale welzijn van mensen (Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 117). Dit wordt door bijna alle participanten onderschreven⁹³. Door de coronamaatregelen kan niet in deze behoefte worden voorzien omdat de overheid op deze manier haar macht gebruikt om aanraking tussen mensen die niet tot elkaars huishouden behoren te bemoeilijken (DeWitte, Otten & Walker 2020; Maas 2020; RIVM 2020b). Vooral vrijgezellen hebben hieronder te lijden, omdat zij vaak geen vast persoon hebben om intimiteit mee te ervaren. Het gevolg hiervan is dat “huidhonger” optreedt. Mensen in een relatie kunnen makkelijker intiem zijn omdat zij met hun partner kunnen knuffelen en seks kunnen hebben. Niet alleen op het gebied van fysieke intimiteit hebben vrijgezellen het moeilijk: ook op het gebied van vriendschap en familiebanden is het een zware tijd nu er sprake is van minder *quality time* met elkaar. Dit is het gevolg van maatregelen als de avondklok en de limiet van aantal gasten per dag per huishouden. Mensen in een relatie ervaren daarentegen een hernieuwde invulling van hun relatie: deze neemt de rol van vriendschap over. Toch ervaren zij, net als vrijgezellen, problemen in hun mentale gezondheid vanwege het (deels) wegvallen van hun sociale leven.

⁹³ Op een enkeling na, gaf elke participant aan dat zij aanraking zeer belangrijk vonden. Met name de vrijgezellen gaven aan dit het meeste te missen.

Dit onderzoek is een zeer waardevolle bijdrage voor het debat over intimiteit onder jongvolwassenen in Nederland. Dit debat is tot leven gebracht in de Nederlandse context, waarbij is ingezoomd op intimiteit in daten en romantische relaties in regio Utrecht. Vanuit de theorie wordt intimiteit gezien als iets dat zich zowel in de privésfeer als in de publieke sfeer kan afspelen. De overheid heeft hier invloed op, zo beargumenteren antropologen (Berlant 1998; Shah 2011 geciteerd in Wilson 2016; Foucault 1978 geciteerd in Wilson 2016, 251; Nagel 2003, 46; Povinelli 2006, 8-10; Wilson 2019). Dit komt ook terug uit de interviews, waarin het merendeel aangaf zich zeer benadeeld te voelen door de maatregelen en de macht die de overheid daarin heeft.

Dit onderzoek draagt bij aan verdere theorieontwikkeling over de kwetsbaarheden van jongvolwassenen het vervullen van hun intimiteitsbehoefte. Vrijgezellen geven aan dat er vanwege de maatregelen soms sneller seksuele grenzen zijn overschreden door degene met wie zij op date waren omdat de date zich in huiselijke sfeer afspeelde. Dit is problematisch met het oog op consent: wat te allen tijde gevraagd moet worden en daarom hopen wij dat kenniscentra zoals Rutgers deze data kan gebruiken om interventies te ontwikkelen op het gebied van het geven van consent. Ook is het van belang dat er meer transparantie in het maatschappelijk debat ontstaat en meer aandacht voor het mentale welzijn van jongvolwassenen. Dit welzijn is door de pandemie sterk verminderd, omdat het sociale leven sterk is beïnvloed. Jongvolwassenen kunnen hun vrienden en familie minder zien en kunnen niet fysiek studeren of werken.

In het volgende gedeelte van deze conclusie zal een breder beeld van de uitkomsten worden geschetst, geordend naar de deelaspecten van het onderzoek. Hierin worden de overeenkomsten en verschillen tussen vrijgezellen en jongvolwassenen in een relatie duidelijk, te beginnen met het aspect ‘relatie.’

Relaties

Een aantal jongvolwassenen in ons onderzoek hebben een ‘corona-relatie’. In deze relatie hebben zij nog veel dingen niet samen meegemaakt: zoals elkaars vrienden ontmoeten of uitgaan. Degenen die elkaar voor de pandemie hadden ontmoet missen voornamelijk de activiteiten die ze daarover wel samenededen. Door de vermindering van het sociale leven zijn de stellen vaker en langer bij elkaar. Dit zorgt voor versterkingen van relaties: ze leren elkaar beter kennen en zijn hierdoor comfortabeler met elkaar dan voor de pandemie. Dit sluit aan bij de theorie waarin wordt beargumenteerd dat COVID-19 deze versnelling in de hand werkt

(Nguyen 2020 geciteerd in Dawson & Dennis 2020: 3). Er zijn weinig irritaties of fricties in de relatie, iets waar zij zichzelf over verbazen. Romantische relaties worden anders ingevuld met activiteiten en dates dan vóór de pandemie. Er wordt meer binnenshuis ondernomen, nu 'date-locaties' gesloten zijn door de maatregelen. Dit is een vorm van institutionele macht (Foucault 1982, 784): de overheid bepaalt de regels die in dit geval invloed hebben op de invulling van relaties. Als vorm van veerkracht verzinnen stelletjes activiteiten om ervoor te zorgen dat hun relatie standhoudt (Clay et al., 2016, 338). Simpele dingen, zoals uitgebreid voor elkaar koken, worden hierin meer gewaardeerd. Mensen in een relatie zijn blij dat ze tijdens de pandemie een partner hebben, ze denken dat ze anders eenzamer waren geweest.

Het volgende gedeelte zal meer inzichten geven in de betekenis en de ervaringen van intimiteit door vrijgezellen en stelletjes.

Intimiteit

De betekenis die door vrijgezelle jongvolwassenen aan intimiteit wordt gegeven bevat verschillende facetten. Zij geven aan dat het een tweezijdig fenomeen is, met een emotioneel en een fysiek component. Jongvolwassenen in een relatie sluiten zich hierbij aan. Intimiteit kan onderdeel zijn van een vriendschap (Giddens 1992), een familierelatie of een periode waarin met iemand wordt gedate (Nguyen 2020). Het uit zich op verschillende manieren: het hebben van een goed gesprek met iemand die je vertrouwt, elkaar een knuffel of kus geven en het hebben van seks. Beide groepen benoemen dat intimiteit ervaren betekent dat je iemand toelaat: zowel emotioneel als fysiek iemand dichtbij laten komen. Hierin wordt door vrijgezellen gesproken over een grensbepaling waarbij bewust wordt gekozen wie over die grens mag en wie niet. Degenen met een relatie doen dit ook: zij willen voornamelijk fysieke intimiteit binnen hun eigen relatie. Hierin uitgezonderd zijn zijn open- en polyamoreuze relaties. Emotionele intimiteit is daarentegen ook buiten de relatie aanwezig, bijvoorbeeld in vriendschappen. Grenzen ontwikkelen op het gebied van emotionele- en fysieke intimiteit is kenmerkend voor de levensfase van onze onderzoekspopulatie (Joyner & Campa, 2006; De Graaf & Rademakers, 2006; Diamond et al., 1999). Vertrouwen speelt hierin een grote rol, omdat dit de basis vormt voor een intieme relatie, die zowel seksueel- als non-seksueel kan zijn (Constable 2009; Giddens 1992; Wilson 2016). Als dit vertrouwen er is kan er ruimte ontstaan om fysieke uitingen van genegenheid te tonen. Ook gaat intimiteit volgens sommige vrijgezellen over je persoonlijke *love language*. Deze kan zich uiten in bijvoorbeeld iets liefs

doen voor de ander zonder daar verwachtingen bij te hebben, of bijvoorbeeld het hebben van seks wat voor velen geldt als hun *love language*.

Het volgende gedeelte gaat verder in op het ervaren van intimiteit.

Seksualiteit en ervaring van intimiteit

Uit dit onderzoek blijkt dat degenen in een relatie makkelijker intimiteit kunnen ervaren dan degenen die vrijgezel zijn. Dit is te verklaren door het feit dat zij een vaste partner hebben bij wie zij terecht kunnen voor hun intimiteitsbehoefte. Dit is in lijn met eerdere onderzoeken over intimiteit tijdens COVID-19 (Marra, Meijer, Polet en de Graaf 2020; Volkskrant 2021). De hoofdreden die zij hiervoor geven is dat de mogelijkheden om nieuwe mensen te ontmoeten enorm zijn beperkt door de maatregelen, waardoor er weinig wordt gedate, geflirt en gesekst. Dit heeft als gevolg dat sommigen zich minder aantrekkelijk en gezien voelen. Uitzonderingen hierop zijn degenen die een scharrel⁹⁴ hebben. Nu er weinig mogelijkheden zijn om met name fysieke intimiteit te ervaren, zoeken vrijgezellen het alternatief bij familie of vrienden. Dit uit zich in het hebben van een goed gesprek of het geven van een knuffel. Het gebrek aan fysiek contact, huidhonger, kan op de lange termijn nadelige gevolgen hebben voor de gezondheid (DeWitte, Otten & Walker 2020, 547; Duin 2020; Durkin, Jackson & Usher 2020; Pierce 2020; Sociaal Cultureel Planbureau 2021, 117). Vrijgezellen benadrukken dat zij huidhonger als vrij problematisch ervaren, maar dat de overheid zich daar niet om lijkt te bekommeren. Intimiteit is een sociaal construct dat wordt gevormd in samenlevingen door middel van wetten en regels (Berlant 1998; Shah 2011; geciteerd in Wilson 2016). In dit geval werken de maatregelen de huidhonger in de hand. In relaties merken sommigen veranderingen op het gebied van seksuele intimiteit. Zij hebben minder vaak seks, terwijl bij anderen de frequentie hetzelfde is gebleven. Als reden voor een afname hierin wordt een gebrek aan prikkels van buitenaf genoemd of er is sprake van stress. Toch wordt wel aan de intimiteitsbehoefte voldaan omdat er meer wordt geknuffeld en samen tijd wordt doorgebracht.

In het volgende gedeelte worden de uitkomsten op het gebied van bewegingsvrijheid beschreven en de macht die de overheid heeft in de vorm van maatregelen.

⁹⁴ Een 'scharrel' is volgens het Studenten Corona Woordenboek iemand waar je geen serieuze relatie mee hebt. Het wordt ook wel een losse partner of gelegenschapartner genoemd (Student in Tilburg 2020).

Bewegingsvrijheid en macht

De coronamaatregelen zijn een vorm van *biopower* (Foucault 1998, geciteerd in Taylor 2014, 140). Deze *biopower* wordt belichaamd door de participanten, waarvan het merendeel bereid is zich aan de maatregelen te houden voor het collectief belang: risicogroepen in de samenleving beschermen. De theorie sluit hierin aan op de werkelijkheid: degenen in een relatie vinden de maatregelen meestal acceptabel, terwijl vrijgezellen er meer moeite mee hebben. Zij bestempelen deze dan ook als negatief. Hierin wordt de *dialectic of control* (Giddens 1979, 14) duidelijk, waarin tegenstanders van de maatregelen de overtuiging hebben dat deze overdreven of niet legitiem zijn. Er is een meerderheid die tegen de avondklok is en de anderhalve meter niet altijd opvolgt. Dit geldt voor zowel vrijgezellen als degenen in een relatie.

De avondklok wordt door beide groepen als de meest vervelende maatregel bestempeld. Het zorgt er namelijk voor dat er minder tijd met vrienden, familie en partners uit een ander huishouden kan worden ervaren. Doordat er minder tijd is 's avonds is er minder diepgang in gesprekken met naasten. Zo geven vrijgezellen aan minder goed te weten hoe het met hun vrienden gaat.

Beide groepen vinden het lastig dat het sociale leven door de maatregelen wordt beperkt. Het aspect van bewegingsvrijheid (Arendt 1961, 191-217) komt hier duidelijk naar voren aangezien deze sterk is verminderd. Het online sociale leven is wel toegenomen voor degenen in een relatie (Constable geciteerd in Attwood et al., 2017, 249-250), bijvoorbeeld door online evenementen. Toch biedt dit geen oplossing voor het missen van contact: de meesten willen hun vrienden en familie in het echt zien en niet op een scherm. Zo kunnen zij beter en connectie maken. Dit wordt beaamd door de vrijgezellen.

Sommige vrijgezellen ervaren dat de maatregelen voor ongelijkheid zorgen tussen hen en degenen in een relatie. Zo werden ten tijde van de één gast per dag- regel partners van huisgenoten vaak niet meegeteld in het aantal gasten dat over de vloer mocht komen. Gemaakte afspraken werden niet nagekomen, allemaal onder het mom van: partners worden als reguliere gasten beschouwd. Hierdoor komt de mate van mobiliteit in het geding omdat er afspraken gelden over waar iemand zich mag bevinden (Salazar & Jayaram 2016, 2-3). Daarnaast wordt seksualiteit hierin als ordeningsprincipe gebruikt, wat in lijn is met de theorie (Foucault 1978 geciteerd in Wilson 2016, 251; Nagel 2003, 46; Povinelli 2006, 8-10; Wilson 2019). Hierin delven de vrijgezellen het onderspit omdat seksueel zijn met meerdere personen tijdens deze pandemie niet wordt geaccepteerd. Ze worden geordend naar maatschappelijke normen: het is

dan ook niet maatschappelijk verantwoord om seks te hebben met iemand, als dit niet je vaste partner is (Rutgers 2020; Loketgezondleven.nl 2021; Soa Aids Nederland 2021). Seks werd tijdens COVID-19 een symbool voor angst (Rubin 1984, 267). Monogame samenwonende stellen werden het schoolvoorbeeld van de geaccepteerde norm en hier werden de maatregelen dan ook op gebaseerd (Portolan 2020). Vrijgezellen die seks hebben werden het symbool voor gevaar en stelletjes het symbool voor puurheid (Douglas 2003). Zij worden benadeeld omdat vrienden, hoe hecht de vriendschap ook is, niet als ‘reguliere gasten’ worden gerekend. Deze groep had ook voor COVID-19 al te maken met verschillende stigma’s. Toen werden zij als zielig beschouwd als zij op een bepaalde leeftijd nog geen partner had (Lahad 2017, 118). Nu overheerst het interne stigma op 'vieze dingetjes doen' oftewel: het hebben van seks. Uit de gesprekken komt naar voren dat zij bang zijn er vanuit de maatschappij negatief op worden aangekeken.

In het volgende gedeelte wordt de invloed van COVID-19 op de mentale gezondheid met daarin veerkracht geconcludeerd.

Mentale gezondheid en veerkracht

Door de afname van het sociale leven ligt er druk op het mentale welzijn. Door stress en eenzaamheid wordt er minder veerkracht ervaren. Aan het begin van de pandemie was er sprake van een moeilijke periode en inmiddels duurt het volgens de meesten te lang: het is uitzichtloos en mensen missen nieuwe prikkels. Er is sprake van een ‘corona-dip’. Er is duidelijk een verschil zichtbaar in het mentale welzijn toen er minder maatregelen golden: mensen voelden zich toen gelukkiger. Dit geldt voor zowel vrijgezellen als degenen in een relatie.

Het hebben van een relatie draagt bij aan een sterke veerkracht (Clay et al., 2016, 338). Dit kwam ook uit de gesprekken duidelijk naar voren. Bij vrijgezellen is het date- en seksleven drastisch veranderd, zoals in eerdere onderzoeken al werd bevestigd (DeWitte, Otten & Walker 2020, 547; Pierce 2020). Er vindt een verschuiving plaats van de fysieke wereld naar de online wereld. Potentiële dates kunnen niet meer worden opgepikt in de kroeg of op een feestje van vrienden, hierdoor zoekt men op andere locaties, zoals een datingapp. Vrijwel alle geïnterviewden geven aan een datingapp te gebruiken, maar de intensiteit van het gebruik van de app verschilt onderling. Toch is hun hoop niet gevestigd op deze datingsapps. Het is eerder een vorm van tijdverdrijf, een laagdrempelige manier om contact te maken en voor sommigen

een mogelijkheid om iemand te leren kennen en fysiek af te kunnen spreken. Dit is een duidelijke uiting van *liquid love* (Baumann 2003, 63).

Tot slot: de impact van COVID-19 op romantische relaties en daten kent overeenkomsten en verschillen voor de twee onderzochte groepen. Jongvolwassenen die vrijgezel zijn tijdens COVID-19 ervaren beduidend minder intimiteit dan mensen in een relatie. Hierdoor is de impact van de coronamaatregelen op hun liefdesleven groter dan op dat van jongvolwassenen in een relatie. Uit de uitkomsten blijkt dan ook dat participanten met een relatie de maatregelen eerder legitiem vinden dan de vrijgezellen. Voor beide groepen blijkt dat er veel gevallen zijn waarbij de mentale gezondheid in het geding is gekomen, met als grootste reden het missen van het sociale leven. De hele periode wordt in zijn algemeenheid positiever beoordeeld door mensen in een relatie dan door mensen die vrijgezel zijn. Dit heeft vooral te maken met veerkracht. De veerkracht die mensen in een romantische relatie hebben is groter dan vrijgezelle mensen. Deze hebben geen vast persoon om dingen (binnenshuis) te ondernemen en iemand hebben om intiem mee te zijn.

Hier volgt een kritische reflectie op onze onderzoeksmethoden, met daarin de limitaties en aanbevelingen voor verder onderzoek.

Reflectie op methoden, limitaties onderzoek en aanbevelingen voor verder onderzoek

Hoewel deze studie een nieuw licht werpt op daten en relaties onder jongvolwassenen heeft deze studie ook beperkingen. Tijdens het wervingsproces van participanten zijn we tegen een aantal zaken aangelopen: we konden mensen vaak niet fysiek ontmoeten vanwege de restricties. Door onze eigen sociale media te gebruiken, bereikten we voornamelijk ons eigen netwerk van studenten: hoogopgeleide witte mensen. Door deze keuze was de kans groot dat we deze personen zelf zouden kennen, wat het onderzoek zou kunnen beïnvloeden. Hierdoor werden we gedwongen om onze eigen identiteit en positie ten aanzien van onze participanten onder de loep te nemen. Wij maken zelf onderdeel uit van deze hoogopgeleide witte ‘bubbel’ en dit betreft dan ook de eerste limitatie van ons onderzoek. Om hierin niet *biased* te zijn als onderzoeker kozen we ervoor om niet ons eigen netwerk te gebruiken, maar alleen participanten uit elkaars netwerk te interviewen. Ook hebben wij kruispuntdenken (Lutz 2015; Crenshaw 2015) toegepast en participanten geïnterviewd met verschillende soorten seksuele voorkeuren, relaties en achtergronden. Vanwege de restricties door COVID-19 vond het onderzoek plaats in de stad waar wij zelf wonen. Dit maakte het bekend terrein en ook al waren wij voorstander van “*making the familiar strange*” (Mead 1928), kunnen we ons afvragen wat

hiervan het effect is geweest op het onderzoek. Wellicht hebben we bepaalde dingen voor lief genomen en niet met een frisse blik naar dingen gekeken. Dit beschouwen wij dan ook als een tweede limitatie. Vervolgens hebben wij participerende observatie uitgevoerd op de datingapp Bumble. Hier kwamen de volgende ethische dilemma's bij kijken: “*do not harm*” en “wees open en eerlijk over je werk” (American Anthropological Association 2021). De rol van ons als onderzoeker moest duidelijk zijn, zodat degenen op de app geen valse hoop zouden krijgen dat wij met hen op date zouden willen. Als oplossing hebben wij dit duidelijk in de beschrijvingen van onze profielen gezet en wij gaven dit als openingszin aan bij onze matches. Echter kwam het alsnog wel eens voor dat mensen op de app met ons flirtten, wellicht omdat wij onze eigen foto hadden gebruikt en daardoor toegankelijk waren. Wij waren hier niet van gediend, aangezien wij ons aan de code “*maintain respectful and ethical professional relationships*” wilden houden (American Anthropological Association 2021). Hierdoor werden we ons ervan bewust dat “*do not harm*” ook andersom werkt omdat wij onze rol van onderzoeker serieus namen. Een ander ethisch dilemma: op de persoonlijke en intieme vragen die wij soms stelden, hebben wij continu te benadrukt dat een antwoord niet vereist was. Daarnaast vroegen wij altijd aan het begin van een interview toestemming en benadrukten we de anonimiteit van het gesprek: “*informed consent*”. De methode online interviewen had voor- en nadelen. Het droeg bij aan flexibiliteit bij de participanten en bij onszelf, maar een groot nadeel was dat non-verbale aspecten door het beeldscherm minder goed te zien waren. Ten slotte is de methode foto-elicitering niet helemaal uit de verf gekomen. Dit heeft te maken met de intieme aard van het onderwerp: het is lastig om te vragen om foto's te maken van bijvoorbeeld een eerste date omdat dit voor een ongemakkelijk gevoel kan zorgen, kreeg Robin te horen. Dagmar heeft wel dit onderdeel kunnen realiseren. Een derde limitatie van ons onderzoek was de samenstelling van de onderzoeksgroep: die bestond veelal uit mensen van dezelfde leeftijd. Dit had een ietwat eenzijdig beeld tot gevolg. Met deze participanten hadden wij vaak één interview per participant, terwijl meer interviews met dezelfde persoon zou kunnen zorgen voor meer diepgang. Als laatste limitatie is er weinig geparticipeerd in het ‘veld’. Dit heeft grotendeels met COVID-19 te maken, maar ook met het persoonlijke en intieme onderwerp dat wij onderzochten. Toch hebben we dit opgelost door middel van online participatie, straatinterviews en het ‘hangen’ en praten met vrienden.

Als aanbevelingen voor verder onderzoek zouden wij aanraden te onderzoeken of het overheidsbeleid met coronamaatregelen de manier van daten blijvend heeft veranderd. Ook is het interessant om te kijken of de versterking van relaties standhoudt. Eén van de belangrijkste uitkomsten was het gebrek aan intimiteit onder vrijgezellen, maar ook de seksuele

grensoverschrijding die door de maatregelen in de hand werd gewerkt. Hierin wordt het belang van het geven van consent onderstreept.

Dit onderzoek heeft bijgedragen aan het in kaart brengen van de negatieve gevolgen van de pandemie voor jongvolwassenen. Deze groep, die over het algemeen vrij veerkrachtig is, heeft het zwaar te verduren gehad afgelopen jaar. Vooral op het gebied van intimiteit moesten zij veel inleveren. Nu de wereld langzamerhand steeds meer opengaat, komen er ook meer mogelijkheden om intimiteit te ervaren. Want dit blijft één van de meest fundamentele levensbehoeften (Bridges 2012): je geliefd, gewaardeerd en gezien voelen.

Bibliografie

American Anthropological Association. 2021. "Ethics and Methods". Bezocht op 4 mei 2021, <https://www.americananthro.org/ethics-and-methods> .

Arendt, Hannah. 1961. Freedom and Politics. In: Hunold A. (eds) Freedom and Serfdom. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-010-3665-8_11.

Attwood, Feona, Jamie Hakim, and Alison Winch. 2017. "Mediated intimacies: Bodies, technologies and relationships." *Journal of Gender Studies*. Volume 26: 249-253.

Attwood, Feona. 2009. Introduction: The sexualisation of culture. In F. Attwood (Ed.), *Mainstreaming sex: The sexualisation of western culture* (pp. 13–24). London & New York: I. B. Tauris.

Baffelli, Erica, and Frederik Schröer. 2021. "Spatio-Temporal Translations", *Anthropology in Action* 28 (1): 57-62, accessed Jun 1, 2021, <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.3167/aia.2021.280111> .

Banerjee, Debanjan, and T.S. Sathyanarayana Rao. 2020. "Sexuality, sexual well being, and intimacy during COVID-19 pandemic: An advocacy perspective." *Indian journal of psychiatry* vol. 62,4: 418-426. doi:10.4103/psychiatry.IndianJPsychiatry_484_20.

Barrios, Roberto E. 2016. "Resilience: A commentary from the vantage point of anthropology." *Annals of Anthropological Practice*. 28-38.

Bauman, Zygmunt. 2003. *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds*. Cambridge: Polity.

Berlant, Lauren. 1998. Intimacy: A special issue. *Critical inquiry*, 24(2), 281-288.

1997. *The Queen of America Goes to Washington City: Essays on Sex and Citizenship*. Durham, NC: Duke University Press.

Boeije, Hennie. 2010. *Analysis in qualitative research*. Los Angeles: SAGE.

Boffey, Daniel. 2020. 'Dutch Official Advice to Single People: Find a Sex Buddy for Lockdown', *The Guardian*. Bezocht op 20 december 2020,

<https://www.theguardian.com/world/2020/may/15/dutch-official-advice-to-single-people-find-a-sex-buddy-for-lockdown-coronavirus>.

Braat, Marieke. 2020. "Studentenhuizen in verwarring over coronaregels: 'Moet iedereen in quarantaine of niet?'" Bezoekt op 3 mei 2021, <https://dub.uu.nl/nl/achtergrond/studentenhuizen-verwarring-over-coronaregels-%E2%80%98moet-iedereen-quarantaine-niet%E2%80%99> .

Bridges, John C.. 2012. 'The Illusion of Intimacy : Problems in the World of Online Dating,' *ProQuest Ebook Central*.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/uunl/detail.action?docID=1887867>.

Bumble. 2021. "Het Begin". Bezoekt op 1 juni 2021, <https://bumble.com/date>

Carrier, James G. 1999. *People who can be friends: selves and social relationships*. In Bell, S. and Coleman, S. (Eds.) *The Anthropology of Friendship*. Oxford: Berg.

Clark, Tom., Liam Foster & Alan Bryman. 2019. *How to do your social research project or dissertation*. Oxford University Press.

Clay, Patricia M., Lisa L. Colburn, and Tarsila Seara. 2016. "Social bonds and recovery: An analysis of Hurricane Sandy in the first year after landfall." *Marine Policy* 74: 334-340.

Cohen, David. 2020. *Surviving Lockdown*. London: Routledge, <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.4324/9781003105091>.

Coleman, E. Gabriella. 2010. "Ethnographic Approaches to Digital Media." *Annual Review of Anthropology* 39:487–505.

Conroy, Oliver. J. 2021. "Interview Esther Perel on life after Covid: 'People will want to reconnect with eros'". *The Guardian*. Bezoekt op 4 mei 2021, <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/apr/06/esther-perel-interview-pandemic-relationships-work-life-balance> .

Constable, Nicole. 2009. "The Commodification of Intimacy: Marriage, Sex and Reproductive Labor." *Annual Review of Anthropology* 38:49–64.

Cooper, Sara. 2016. "Global mental health and its critics: moving beyond the impasse." *Critical Public Health*: 355-358

Crenshaw, Kimberle. 2015. "Why Intersectionality Can't Wait." *Washington Post*, September 24.

Dawson, Andrew, and Simone Dennis. 2020. "Social Intimacy", *Anthropology in Action* 27, 3: 1-8. <https://doi.org/10.3167/aia.2020.270301>.

De Graaf, Hanneke, and Jany Rademakers. 2006. "Sexual development of prepubertal children." *Journal of Psychology & Human Sexuality* 18, no. 1: 1-21.

De León, Lourdes. 2017 "Texting Amor: Emerging Intimacies in Textually Mediated Romance Among Tzotzil Mayan Youth" *Ethos Journal of the Society for Psychological Anthropology* 45 (4) 462-488

DeWalt, Kathleen Musante & Billie R. DeWalt. 2011. *Participant observation: a guide for fieldworkers*. Lanham, Md: Rowman & Littlefield.

Dewitte, Marieke, Chantelle Otten and Lauren Walker. 2020. Making love in the time of corona — Considering relationships in lockdown. *Nat Rev Urol* 17, 547–553 <https://doi.org/10.1038/s41585-020-0365-1z>.

Diamond, Lisa M., Ritch C. Savin-Williams, and Eric M. Dube. 1999. "Sex, dating, passionate friendships, and romance: Intimate peer relations among lesbian, gay, and bisexual adolescents."

Donnan, Hastings, and Fiona Magowan. 2020. 'The anthropology of sex.' *Routledge*.

Douglas, Mary. 2003. *Purity and danger: An analysis of concepts of pollution and taboo*. Routledge.

Duin, Roelf Jan. 2020. "Waarom we massaal huidhonger hebben". Bezocht op 3 mei 2021, <https://www.parool.nl/nieuws/waarom-we-massaal-huidhonger-hebben~b087e17f/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F> .

Durkin, Joanne, Debra Jackson and Kim Usher. 2020. "Touch in times of COVID-19: Touch hunger hurts." *Journal of Clinical Nursing*, 30:e4–e5. DOI: 10.1111/jocn.15488.

Elliot, Anthony, and John Urry. 2010. "Mobile Lives: self, excess and nature." *UK: Routledge*.

Eriksen, Thomas Hylland and Elisabeth Schober. 2016. *Identity destabilised: Living in an overheated world*. Pluto Press.

Ford, Clellan S. 1961. "OTHER: Premarital Dating Behavior. Winston Ehrmann.": 665-666.

1978. "The History of Sexuality. Vol. 1, An Introduction." Trans. Robert Hurley. New York: Pantheon

1980. "Body/power and Truth and Power In C." Gordon (ed.)

1982. "The subject and Power." *Critical inquiry*, 8(4), 777-795.

Gayle S. Rubin. 1984. "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality," in *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality*. Ed. Carole S. Vance. Boston: Routledge and Kegan Paul, 267–319.

Giddens, Anthony. 1992. "*The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*" Stanford University Press.

1979. "Central problems in social theory: Action, structure, and contradiction in social analysis." *Vol. 241. University of California Press.*

Grinten, Jan van der en Schilder, Jon. 2020. 'Noodverordening tegen samenkomsten bedreigt onze privésfeer,' *Volkskrant*. Bezocht op 23 januari 2021.

<https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/noodverordening-tegen-samenkomsten-bedreigt-onze-privésfeer~be2c44df/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

Gross, Neil. 2005. The Detraditionalization of Intimacy Reconsidered. *Sociological Theory* 23(3):286–311.

Harper, Gary W., Christine Gannon, Susan E. Watson, Joseph A. Catania, and M. Margaret Dolcini. 2004. "The role of close friends in African American adolescents' dating and sexual behavior." *Journal of Sex Research* 41, no. 4: 351-362.

Het Parool. 2021. "Celstraffen van 4 tot 9 jaar na verscherpte wet over verkrachting". Bezocht op 1 juni 2021, <https://www.parool.nl/nederland/celstraffen-van-4-tot-9-jaar-na-verscherpte-wet-over-verkrachting~b518301b/>.

Hobbs, Mitchell, Stephen Owen, and Livia Gerber. 2017. "Liquid Love? Dating Apps, Sex, Relationships and the Digital Transformation of Intimacy." *Journal of Sociology* 53, no. 2 (June): 271–84. <https://doi.org/10.1177/1440783316662718> .

Ibarra, François et al.. 2020. "Impact of the COVID-19 pandemic on the sexual behavior of the population. The vision of the east and the west." *International braz j urol* 46: 104-112.

Idateje. 2021. "Wij doorbreken de standaard manier van daten". Bezocht op 1 juni 2021, <https://idateje.nl/> .

Ito, Mizuko, and Daisuke Okabe. 2005. "Intimate connections: Contextualizing Japanese youth and mobile messaging." In *The inside text*, pp. 127-145. Springer.

Jansen, Charlotte. 2020. "Daten op dit moment moeilijk? Lisa vond haar vriend juist in coronatijd". EenVandaag. Bezocht op 1 mei, 2021. <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/daten-op-dit-moment-moeilijk-lisa-vond-haar-vriend-juist-in-coronatijd/> .

Joyner, Kara, and Mary Campa. 2006. "How do adolescent relationships influence the quality of romantic and sexual relationships in young adulthood." *Romance and sex in adolescence and emerging adulthood: Risks and opportunities*: 93-101.

Kanazawa, Satoshi, and Mary C. Still. 1999. "Why monogamy?." *Social forces* 78, no. 1: 25-50.

King, A. E., Austin-Oden, D., and Lohr, J. M. 2009. Browsing for love in all the wrong places: Does research show that Internet matchmaking is more successful than traditional dating? *Skeptic (Altadena, CA)*, 15(1), 48-56.

Kohrt, Brandon A. en Emily Mendenhall. 2015. "Global mental health: anthropological perspectives."

Lahad, Kinneret. 2017. A Table for One: A Critical Reading of Singlehood, Time and Gender. 10.2307/j.ctt1wn0s66.

Landelijke Kamer van Verenigingen. 2021. "Campagne". Bezocht op 11 juni 2021, <https://studentendoenhetvoor.nl/campagne/> .

Lehmiller, Justin J., Garcia, Justin R., Gesselman, Amanda N. & Kristen P. Mark. 2020. "Less Sex, but More Sexual Diversity: Changes in Sexual Behavior during the

COVID-19 Coronavirus Pandemic.” *Leisure Sciences*, DOI:
10.1080/01490400.2020.1774016.

Loketgezondleven.nl. 2021. “Coronavirus en seksualiteit”. Bezoekt op 6 mei 2021,
<https://www.loketgezondleven.nl/advies-ondersteuning/coronavirus/seksualiteit> .

Luijters, Sara. 2020. “Seks en daten in deze tijd: hoe doe je dat? ‘Wil je mijn
quarantine zijn?’”. *Het Parool*. Bezoekt op 1 mei 2021. [https://www.parool.nl/nieuws/seks-en-
daten-in-deze-tijd-hoe-doe-je-dat-wil-je-mijn-quarantine-
zijn~b8ceb509/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F](https://www.parool.nl/nieuws/seks-en-daten-in-deze-tijd-hoe-doe-je-dat-wil-je-mijn-quarantine-zijn~b8ceb509/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F)

Luttik, Marie-Louise., Mahrer-Imhof, Romy., Garcia-Vivar, Christina., Brodsgaard,
Anne., Dieperink, Karin., Imhof, Lorenz. et al.. 2020. The COVID-19 pandemic: A family
affair. *Journal of Family Nursing*, 26(2), 87–89. <https://doi.org/10.1177/1074840720920883>.

Lutz, Helma. 2015. “Intersectionality as Method”. *DiGeSt. Journal of Diversity and
Gender Studies* 2, no. 1-2.

Maas, Esther. 2020. “RIVM: daten? Voorlopig even niet, je neemt een groot risico”.
RTL Nieuws. Bezoekt op 6 december, 2020,
[https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5078556/rivm-daten-singles-corona-
richtlijnen-huisgenoten-tinder-happn](https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5078556/rivm-daten-singles-corona-richtlijnen-huisgenoten-tinder-happn).

Marketingfacts. 2020. “Social media in Nederland 2020: TikTok is domein van
kinderen, uittocht jongeren op Facebook”. Bezoekt op 14 december 2020,
<https://www.marketingfacts.nl/berichten/social-media-in-nederland-2020>.

Marra, Elske, Suzanne Meijer, Jolijn Polet en Hanneke de Graaf. 2020. “Seksuele
gezondheid van jongeren in Nederland tijdens de coronacrisis”. *Rutgers & Soa Aids
Nederland*. Bezoekt op 6 december 2020,
https://www.rutgers.nl/sites/rutgersnl/files/PDF/Rapportage%20COSEKS-J_DEF.pdf .

Massey, Doreen. 1993. “Power geometry and a progressive sense of place.” (In J.
Bird, B. Curtis, T. Putnam, & L. Tickner (Eds.), *Mapping the Futures: Global Cultures, Local
Change* (pp. 59–69)). Routledge.

McKenzie, Lara. 2020. "Shutting down sex: COVID-19, sex, and the transformation
of singledom." *Anthropology in Action* 27, no. 3: 9-13.

Mead, Margaret. 1928. “*Coming of Age in Samoa*”. William Morrow and Company.

Morrison, Todd Graham, Dylan Beaulieu, Melanie Brockman, and Cormac Ó. Beaglaioich. 2013. "A comparison of polyamorous and monoamorous persons: Are there differences in indices of relationship well-being and sociosexuality?." *Psychology & Sexuality* 4, no. 1: 75-91.

Nagel, Joane. 2003. "Race, Ethnicity, and Sexuality: Intimate intersections, Forbidden Frontiers." Oxford University Press.

Nanda, Serena. 2018. "*Love and marriage: Cultural diversity in a changing world.*" Waveland Press.

Nguyen, Van Minh. 2020. "Alone Together: Intimacy and Semi-Mobility during Ho Chi Minh City's Lockdown." *Anthropology in Action* 27, no. 3: 14-17.

NOS. 2020a. "Deze sectoren staan onder druk door de nieuwe corona-maatregelen," *NOS*, bezocht op 18 januari 2021. <https://nos.nl/artikel/2326943-deze-sectoren-staan-onder-druk-door-de-nieuwe-corona-maatregelen.html>.

NOS. 2020b. "Onderzoek naar impact coronacrisis: mensen missen toekomstperspectief," *NOS*, bezocht op 18 januari 2021. <https://nos.nl/artikel/2332053-onderzoek-naar-impact-coronacrisis-mensen-missen-toekomstperspectief.html>.

Overall, Nickola, Valerie Chang, Paula Pietromonaco, Rachel Low, and Annette M.E. Henderson. 2020. "Relationship functioning during COVID-19 quarantine."

Pierce, Shanley. 2020. Touch starvation is a consequence of COVID-19's physical distancing. Texas Medical Centre. Bezocht op 2 januari 2021. <https://www.tmc.edu/news/2020/05/touch-starvation>.

Portolan, Lisa. 2020. 'The Safest Sex You'll Never Have: How Coronavirus Is Changing Online Dating', *The Conversation*, 31 March, <https://theconversation.com/the-safest-sex-youll-never-have-how-coronavirus-is-changing-online-dating-134382>.

Povinelli, Elizabeth A. 2006. *The empire of love: Toward a theory of intimacy, genealogy, and carnality.* Duke University Press.

Rijksoverheid. 2020. "Nederlandse maatregelen tegen het coronavirus." Bezocht op 24 december 2020, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus/openbaar-en-dagelijks-leven>.

2021. “Nieuwe wet biedt betere bescherming tegen seksueel geweld”. Bezoekt op 1 juni 2021, <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/03/08/nieuwe-wet-biedt-betere-bescherming-tegen-seksueel-geweld> .

RIVM. 2020a. “De 1,5 meter maatschappij is een lastige opgave”. Bezoekt op 9 januari 2021, <https://www.rivm.nl/nieuws/1%2C5-meter-maatschappij-lastige-opgave> .

2020b. “Corona-effecten op termijn vooral voor kwetsbare groepen ingrijpend.” Bezoekt op 13 mei 2021, <https://www.rivm.nl/nieuws/corona-effecten-op-termijn-vooral-voor-kwetsbare-groepen-ingrijpend> .

2021. “Volksgezondheid Toekomst Verkenning.” Bezoekt op 13 mei 2021, <https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/c-vtv> .

Robarts, Mya. 2014. “The V Girl: A Coming Of Age Story”. V Institute Press.

RTL Nieuws. 2020. “RIVM: daten? Voorlopig even niet, je neemt een groot risico.” Bezoekt op 1 mei 2021, <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5078556/rivm-daten-singles-corona-richtlijnen-huisgenoten-tinder-happn> .

Rutgers. 2020. n.d. “Adviezen rond seks en seksuele gezondheid in tijden van corona”. Bezoekt op 12 December 2020, <https://www.rutgers.nl/nieuws-opinie/nieuwsarchief/adviezen-rond-seks-en-seksuele-gezondheid-tijden-van-corona> .

Sakurai, Mihoko and Hameed Chughtai. 2020. “Resilience against crises: COVID-19 and lessons from natural disasters.” *European Journal of Information Systems*, 29:5, 585-594.

Salazar, Noel. B and Kiran Jayaram. 2016. *Keywords of Mobility: Critical Engagements*. (N. B. Salazar & K. Jayaram, Eds.) (Volume 1). New York and Oxford: Berghahn Books.

Sapkota, Prakash Prasad, 2020. “An Anthropological Study of COVID-19: Effects on Socio-cultural Life of the People.” *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology*. 37-45.

Silver, Allan. 1997. *Two different sorts of commerce: Friendship and strangership in civil society*. In J. Weintraub & K. Kumar (Eds.), *Public and Private in Thought and Practice*. Chicago: University of Chicago Press.

Simpson, Matthew. 2006. *Rousseau's Theory of Freedom*. A&C Black.

Sehlikoglu, Sertaç, and Aslı Zengin. 2015. "Introduction: Why revisit intimacy?." *The Cambridge Journal of Anthropology* 33, no. 2: 20-25.

Shah, Nayan. 2011. *Stranger Intimacy: Contesting Race, Sexuality and the Law in the North American West*. Berkeley: University of California Press.

Shulman, Shmuel and Inge Seiffge-Krenke. 2001. Adolescent Romance: Between Experience and Relationships. *Journal of Adolescence*, 24, 417-428.
doi:10.1006/jado.2001.040.

Smit, Maxime. 2015. "Bioloog: 'Monogamie zit wél in onze natuur'". Het Parool. Bezocht op 1 juni 2021, <https://www.parool.nl/nieuws/bioloog-monogamie-zit-wel-in-onze-natuur~b8a5520a6/>.

Soa Aids Nederland. 2021. "Hoe houd je het risico op corona zo klein mogelijk bij intimiteit en seks?" Bezocht op 11 mei 2021, <https://www.soaids.nl/nl/alle-soas/corona-seks-zoenen/hoe-hou-je-de-kans-klein-adviezen>.

Sociaal Cultureel Planbureau. 2021. "Een jaar met corona: ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona".

Stampler, Laura. 2014. 'Inside Tinder: Meet the Guys Who Turned Dating in an Addiction', Time Magazine 6 February, URL (bezocht op 27 januari 2021):
<http://time.com/4837/tinder-meet-the-guys-who-turned-dating-into-an-addiction/>.

Sternberg, Robert J. 1986. "A triangular theory of love." *Psychological review* 93.2: 119.

Student in Tilburg. 2020. "Het Studenten Corona Woordenboek". Bezocht op 2 mei 2021, <https://www.studentintilburg.com/nl/kamers/het-studenten-corona-woordenboek>.

Taylor, Dianna. 2014. *Michel Foucault: Key Concepts*. Routledge.

Tinder. 2020. "A Message from our CEO: Connecting in the Time of COVID-19". Bezocht op 13 December 2020, <https://www.tinderpressroom.com/Connecting-in-the-time-of-COVID-19>.

Urban Dictionary. 2007. "Hookup". Bezocht op 16 mei 2021.
<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=hookup>.

Urry, John. 2007. *"Mobilities Polity"*, Cambridge.

UvA. 2020a. "De impact van het coronavirus." Universiteit van Amsterdam. Bezocht op 5 januari 2021, <https://www.uva.nl/over-de-uva/organisatie/faculiteiten/faculteit-der-maatschappij-en-gedragswetenschappen/onderzoek/de-impact-van-het-coronavirus/de-impact-van-het-corona-virus.html>.

2020b. "De impact van corona op jongeren." Bekeken op 16 mei 2021, op <https://www.uva.nl/shared-content/faculiteiten/nl/faculteit-der-maatschappij-en-gedragswetenschappen/nieuws/2020/06/jongeren-en-corona.html>

Van Tilburg, Theo., Stephanie Steinmetz, Elske Stolte, Henriette van der Roest, Danny van de Vries. 2020. "Loneliness and mental health during the COVID-19 pandemic: a study among Dutch older adults."

VICE. 2020. "Deze fotograaf legde koppels vast die zijn ontstaan tijdens de pandemie." Bekeken op 7 april 2021, <https://www.vice.com/nl/article/889wqp/fotograaf-koppels-ontstaan-tijdens-pandemie>

Walters, William and Gelina Cornelisse. 2010. *The deportation regime: Sovereignty, space, and the freedom of movement*. Duke University Press.

Wang, Xiyang. 2017. *Gender, dating and violence in urban China*. Routledge.

Watson, Ash. 2021. "Enacting intimacy and sociality at a distance in the COVID-19 crisis: the sociomaterialities of home-based communication technologies" *Media International Australia* 178, no. 1, 136-150.

Wettenbank. 2020. "Tijdelijke Wet Maatregelen Covid-19." *wetten.nl* - Regeling - Tijdelijke wet maatregelen covid-19. Bezocht op 8 januari 2021, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0044337/2020-12-01>.

WHO. 2020. "HIV data and statistics." World Health Organization. Bezocht op 16 december 2020, <https://www.who.int/teams/global-hiv-hepatitis-and-stis-programmes/data-use/hiv-data-and-statistics>.

Wilson, Ara. 2019. "Queer Anthropology." *Cambridge Encyclopedia of Anthropology*.

2016. "The infrastructure of intimacy." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 41, no. 2: 247-280.

2012. "Intimacy A Useful Category of Transnational Analysis: Feminism in Our Time." 10.7312/prat15448-002.

Van Ouytsel, Joris, Michel Walrave, Lieven De Marez, Bart Vanhaelewyn, and Koen Ponnet. 2020. "A first investigation into gender minority adolescents' sexting experiences." *Journal of Adolescence* 84: 213-218.

Volksgezondheidsmonitor Utrecht. 2020. "Leeftijdsopbouw". Bezocht op 21 januari 2021, <https://www.volksgezondheidsmonitor.nl/bevolkingssamenstelling-utrecht-leeftijdsopbouw/page502.html>.

Volkskrant. 2021. 'Dit is het vaccinatieplan van de overheid, kijk wanneer u aan de beurt bent,' Bezocht op 4 januari 2021, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/dit-is-het-vaccinatieplan-van-de-overheid-kijk-wanneer-u-aan-de-beurt-bent~b5fea221/>.

Zeitzen, Miriam Koktvedgaard. 2020. *Polygamy: A cross-cultural analysis*. Routledge.

Zhang, N., Laurie Abler, Yu Bao, and Suiming Pan. 2014. "Understanding the meaning of short-term, yiyeqing relationships and how they are formed: implications for condom use in Liuzhou, China". *AIDS and behavior*, 18 Suppl 2(0 2), S126–S134. <https://doi.org/10.1007/s10461-013-0489-x>.

Bibliografie afbeeldingen

Eigen foto. 2021a. Gemaakt op 18 maart 2021.

2021b. Gemaakt op 18 maart 2021.

Foto participant. 2021. Ontvangen op 23 maart 2021.

Getty Images. 2021. Bekeken op 3 maart 2021, www.gettyimages.nl.

VICE. 2020. "Deze fotograaf legde koppels vast die zijn ontstaan tijdens de pandemie." Bekeken op 7 april 2021, <https://www.vice.com/nl/article/889wqp/fotograaf-koppels-ontstaan-tijdens-pandemie>

Bijlages

Bijlage 1: Participantenlijsten

Demografische participantenlijst vrijgezellen.

	<i>Naam informant</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Woonplaats</i>	<i>Seksuele oriëntatie</i>	<i>Functie informant</i>	<i>Soort gesprek</i>
1	Job	21 jaar	Utrecht	Homoseksueel	Student/ werkende	Semi- gestructureerd interview
2	Roos	22 jaar	Utrecht	Lesbisch	Student	Semi-gestructureerd interview
3	Hanneke de Graaf	n.v.t.	Utrecht	n.v.t.	Onderzoeker bij Rutgers	Skypegesprek
4	Erik Persoon	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Secretaris COC midden Nederland	Mail contact
5	Sarah	21 jaar	Utrecht	Voornamelijk heteroseksueel	Student/ werkende	Semi-gestructureerd interview
6	Julia	23 jaar	Utrecht	Aseksueel	Werkzoekende	Semi-gestructureerd interview
7	Bart	23 jaar	Utrecht	Heteroseksueel	Student	Semi-gestructureerd interview
8	Marco	23 jaar	Utrecht	90% heteroseksueel	Student	Semi-gestructureerd interview
9	Sascha	25 jaar	Utrecht	Voornamelijk heteroseksueel	Werkende	Informeel gesprek + semi-gestructureerd interview
10	Sofie	25 jaar	Utrecht	Heteroseksueel	Werkende	Informeel gesprek
11	Rutger	30 jaar	Utrecht	Homoseksueel	Werkende	Informeel gesprek

12	Ludo	22 jaar	Utrecht	Heteroseksueel	Student	Semi-gestructureerd interview
13	Hugo	23 jaar	Utrecht	Heteroseksueel	Student	Nader te bepalen.
14	Leroy	27 jaar	Utrecht	n.v.t.	Oprichter 'Idateje'	App contact
15	Danique Fennema	24 jaar	Amsterdam	n.v.t.	Oprichter 'Tassie'	Mailcontact
16	Eva	26 jaar	Utrecht	Lesbisch	Werkende	Informeel gesprek tijdens 'walking interview'.
17-26	Participanten 1 t/m 10: Peter, Sven, Freek, Jelle, Jaap, Leo, David, Levi, Axel, Menno.	23 tot 30 jaar	Omgeving Randstad	n.v.t.	Appgebruikers van Bumble	Semi-gestructureerde interviews
27	Mara	24 jaar	Utrecht	Heteroseksueel	Student	Informeel gesprek
28-29	Toeziethouders	Middelbare leeftijd	n.v.t.	n.v.t.	Toeziethouders gemeente Utrecht	Informeel gesprek
30-33	Groepje van vier jonge meiden	15 tot 17 jaar	Utrecht	n.v.t.	Scholieren	Informeel gesprek
34	Stephanie	25 jaar	Utrecht	n.v.t.	Werkende	Informeel gesprek
35	Vera	19 jaar	Breda	Heteroseksueel	Student	Informeel gesprek

Demografische participantenlijst met een romantische relatie.

	<i>Naam</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Woonplaats</i>	<i>Soort relatie</i>	<i>Functie</i>	<i>Soort gesprek</i>
1	Milou	24 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie	Student	Semi-gestructureerd interview

2	Nienke	22 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie	Student	Semi-gestructureerd interview
3	Olivia	23 jaar	Utrecht	Homoseksuele relatie, coronarelatie	Student	Semi-gestructureerd interview
4	Zoë	23 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie/samenwonend	Werkende	Semi-gestructureerd interview
5	Samuel	25 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie, bijna samenwonend	Werkende	Semi-gestructureerd interview
6	Willemin	22 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie, coronarelatie	Student	Semi-gestructureerd interview en informeel gesprek tijdens walking interview
7	Noor	24 jaar	Utrecht	Homoseksuele en polyamoreuze relatie	Werkende	Semi-gestructureerd interview
8	Anna	24 jaar	Amsterdam	Heteroseksuele relatie	Student	Semi-gestructureerd interview
9	Loes	22 jaar	Breda	Heteroseksuele relatie	Werkende	Semi-gestructureerd interview
10	Nina	22 jaar	Utrecht	Homoseksuele relatie en open relatie	Student/werkende	Foto-elicitering, informele gesprekken en semi-gestructureerd interview
11	Femke	25 jaar	Utrecht	Homoseksuele relatie en open relatie	Student/werkende	Foto-elicitering, informele gesprekken en semi-gestructureerd interview
12	Lars	21 jaar	Amersfoort	Heteroseksuele relatie	Werkende	Semi-gestructureerd interview
13	Bram	29 jaar	Utrecht	Homoseksuele relatie	Werkende	Straatinterview: semi-gestructureerd interview

14	Ricardo	30 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie, coronarelatie	Werkende	Informeel gesprek
15	Bente	24 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie	Werkende	Straatinterview: semi-gestructureerd interview
16	Simone	25 jaar	Utrecht	Heteroseksuele relatie	Werkende	Informeel gesprek